Klíčení

2

Ročník I, 2012

Čtení od dětí • Cena 60 Kč/2 €

Vydává Československá anarchistická federace



hovorna





Děkujeme čtenářům, autorům a všem, kteří se nám ozvali a třeba nabídli spolupráci. Moc si toho vážíme. Kromě pochval či připomínek jsme dostali i dotaz od Olenky, na který tu zkusíme aspoň krátce odpovědět. Olenku zajímá, jak takovýhle časopis vzniká. Na začátku připomeneme to, co jsme naznačili už v prvním čísle – že vzniká díky zcela dobrovolnému rozhodnutí, ve volném čase, bez cenzury, bez oficiálních institucí, bez peněz někoho, kdo by chtěl o časopise rozhodovat, vzniká pro samotnou radost ze společné práce a jejího výsledku. Jednotlivá čísla se rodí postupně a pozvolna. Nejprve oslovujeme děti i dospělé, zpravidla kamarády, jestli by chtěli do Klíčení něčím přispět a nějak se na jeho tvorbě podílet, a po vydání prvního čísla už nás oslovují i ti, kterým se časopis dostal do rukou. Potom shromažďujeme nejrůznější příspěvky, nápady, fotky a obrázky, o kterých společně debatujeme, abychom z nich sestavili nové číslo podle jednotlivých rubrik. Debaty jsou někdy klidné, jindy živé, texty, které napíšeme, si navzájem komentujeme, někdy to jde rychle, někdy to trvá, než je rubrika hotová. Když jsou všechny texty přepsané a zkontrolované, obrázky naskenované, fotky připravené, začne je grafik rovnat na stránky, aby se tam vešly a aby to k něčemu vypadalo. Pak si už hotové stránky ještě jednou pečlivě přečteme a snažíme se opravit všechny chyby, které se tam během příprav mohly vloudit. Nakonec jde časopis do tiskárny. Tisk je jediné, co musíme zaplatit, proto také Klíčení prodáváme, a to za cenu, která nám umožní nechat vytisknout zase příští číslo. A potom ještě spolu s kamarády dopravíme hotové výtisky na prodejní místa nebo je posíláme poštou těm, kteří si o ně napíšou na kliceni@csaf.cz.





Dráteník

Blažena Syřišťová

Jednou, když se již schylovalo k večeru, přišel k nám starý dráteník. Usedl si na schody a maminka mu dala najísti. Když se najedl, vypravoval tento příběh: „Když jsem byl o něco mladší, přišel jsem do nějakého mlýna na noc. Poslali mne spát na hůrku na slámu. Když jsem chvíli spal, tu cítím, jako by na mne někdo něco těžkého hodil. Udělal jsem kříž, ale ono to nezmizelo, až teprve když jsem se znovu pokřižoval, spadlo to ze mne. Od té doby se bojím spát na hůrce. Byl to jistě vodník. – Jednou zase ležel jsem u lesa a tu – zrovna když sluníčko vycházelo – od západu viděl jsem Pána Boha, jak letí po obloze.“ My s bratrem jsme se potichu smáli. Já jsem myslila, že již se dám nahlas do smíchu. Bratr se ho tázal, jak vypadal Pán Bůh. On vyprávěl, že měl dlouhé, bílé vlasy a v ruce že držel zeměkouli. Potom prý viděl od lesa letěti dva ohořelé, černé topoly. To byli prý duchové zlí. Duchové dobří mají na sobě bílý šat. Já jsem myslila, že to snad nemůže být, aby byl tak pověrčivý. Ale byla to pravda. Když toho již dosti napovídal, řekli jsme mu, aby si lehl do stodoly. Ale on se bál a tázal se nás, jestli se tam někdo neoběsil. Když jsme viděli, že se tak moc bojí, ustlali jsme mu do třídy. Pak jsme šli všichni spát.

(Text Blaženy Syřišťové vyšel ve čtvrtém čísle 1. ročníku původního Klíčení v roce 1906. Autorce bylo tehdy dvanáct let.)

Peněžní peklo

Esík

Když se vymyslelo platidlo, používalo se zlato. Zlato chápali lidi jako drahocennost, hodně ceněný kov. Někteří lidé to berou jako samozřejmost, ale já mám pocit, že stejně tak cenným „šutrem“ by mohl být třeba křemínek nebo oblázek. Lidi začali prosazovat názor, že zlato je jako platidlo vhodné asi proto, že je takové svítivě žluté, je vytvořené přírodou a vyskytuje se vzácně. Podle mě je to trochu dětinské, vybrat si významnou a cennou věc na takových základech. Jak by se tím dala změřit třeba radost z práce? Jak by se dalo srovnávat vlastnění vzácného svítivého kovu a přátelství s hodným člověkem?
Peníze jsou jako zavedený vynález velkou chybou. Důvodů je spousta a je těžké někde začít. Důsledkem přesvědčování a vtloukání do hlavy všeho o dobrých vlastnostech peněz jsou spousty lidí, pro které jsou peníze naprosto vším! Nic jiného pro ně nemá skoro žádnou hodnotu! Pracujou kvůli penězům od rána do večera, jsou to děsní hrabivci, a co je na tom asi nejhorší, těmi, kdo ty peníze nemají, strašně pohrdají! Ale je pravda, že jsou tu i další hrozné věci. Někteří lidé třeba kvůli penězům beztrestně ničí životní prostředí nebo zabíjejí ta nejhezčí zvířata pro jejich vzácnost nebo krásu! Kdybych mohla na chvilku odbočit od tématu: někteří lidé loví i jen pro zábavu nebo pro slávu. Navzdory tomuhle ale někdo moudrý – nevím, kdo to byl – řekl: „Utrhl jsem květinu a ona zvadla. Chytil jsem motýla a on zemřel. Pochopil jsem, že krásy se mohu dotknout pouze srdcem.“ Ale asi proto, že tenhle názor se nikomu nevnucoval, nestal se nejspíš tak slavný jako některé lovecké trofeje na zdech nebo podlahách šílených vrahounů.

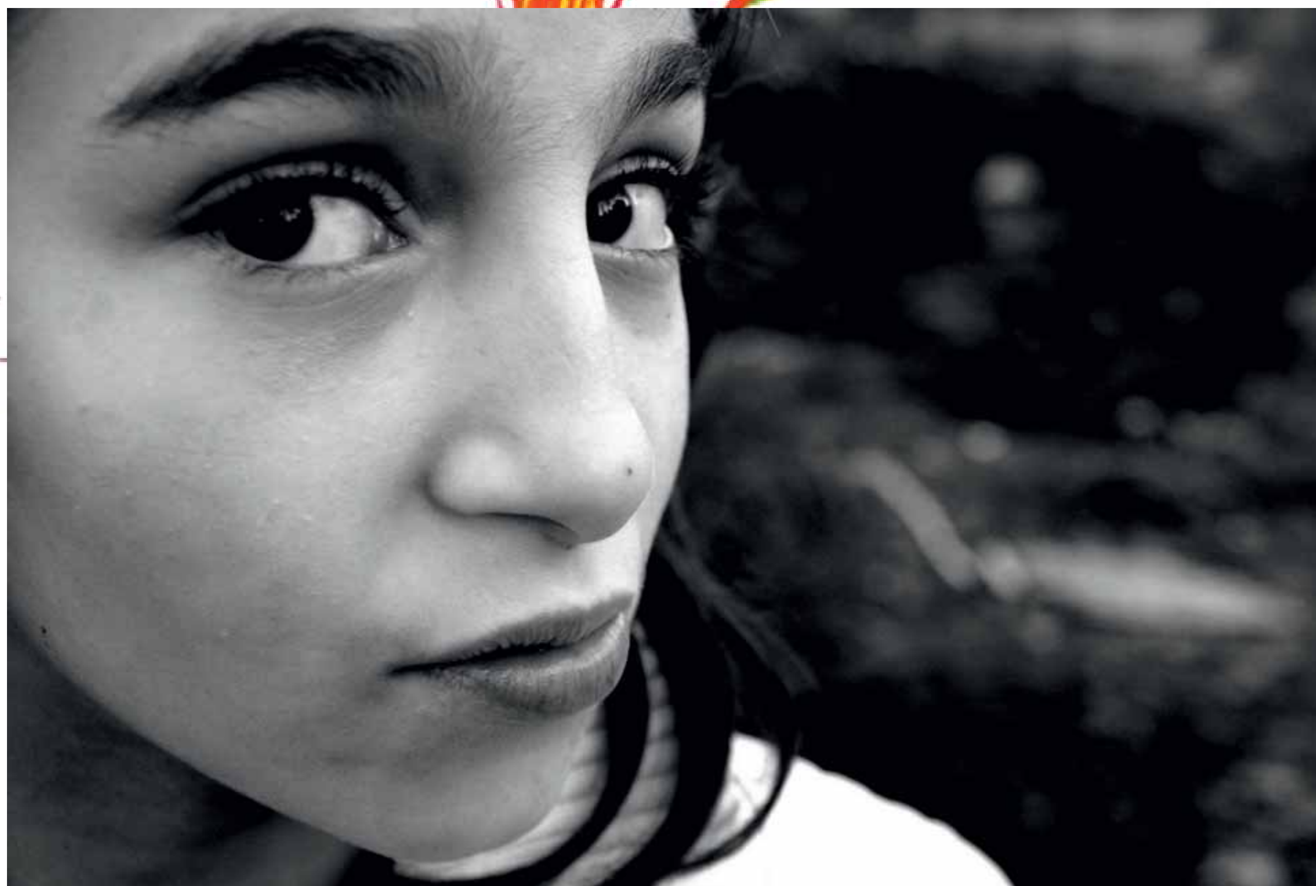
***

Prachy kazí člověka a pak se proces může obrátit. Snad od doby uplatnění zákona „Oko za oko, zub za zub“ většina lidí žije v domnění, že cokoli, co nám kdo dá nebo pro nás udělá, se mu musí oplatit a že to platí pro dobré i špatné. A když zavedení peněz zničilo některé lidi, kteří se stali závislými na majetku a moci, objevili se také padělatelé. Někteří lidé zkrátka chtějí peníze, a když jsou to jen „papírky“, tak si prostě nějaké udělají. (Dneska jako by je k tomu nabádaly novodobé vynálezy, podporující lenost, a reklamy, ve kterých lidi vedou k nesmyslnému utrácení peněz, což je pak jeden z důvodů, proč je tu tolik penězchtivých lidí.) Lenoši toužící po bohatství si zkrátka vymysleli nový, ne však poctivý způsob, jak si ho opatřit. Začali tisknout falešné peníze. Neříkám, že je falšování peněz dobré, nemyslím si ale ani, že je to strašně špatné. Svým způsobem vlastně člověk těm penězům vrací, co mu udělaly: zničí je taky.

***

Existuje řešení! Jsem si vědoma toho, že je z tohohle „peněžního pekla“ východisko, ale ti, co je už peníze naprosto pomátly, jsou i pro tohle ztracený případ. Vždycky byl pro mě vzorem třeba domorodý kmen, kde nepoužívali peníze, ale měnili jídlo a jiné hmotné zboží za služby nebo dovednosti. V některých zemích to kvůli vážnosti situace dělají taky a funguje to bezvadně! Chtěla bych v takové kolonii žít.

Upozornění: Názor, který je v tomto textu, nikomu nevnucuji, je to pohled mýma očima. Případné komentáře či otázky mi můžete poslat. Budu ráda.



Táta kafe nevaří

Marie Demeterová

Role mužů a žen u Romů je odlišnější, než jsme zvyklí vidět u neromských párů. Prochází ale v dnešní době změnami, kterými před desítkami let procházela také například česká společnost.
Z mého pohledu měly dříve ženy v romské společnosti horší postavení. Nemohly prosazovat vlastní názory, názor muže měl být i jejich názorem. Jejich svět byl omezený na úklid, vaření, péči o děti a o svého manžela. Neměly moc času starat se o sebe. Muži měli také své povinnosti: například chodit do práce, vydělat peníze, zajistit dříví, aby bylo teplo. K večeru spíše vyrazili do hospody pobavit se a odreagovat se od celodenní práce.

Svatba nebývala jen z lásky

Z vyprávění vím, že si mnohdy mladí chlapci a dívky nemohli vybrat partnera podle sebe, ale určili jim ho rodiče. I když se většina párů ze začátku nemusela mít ráda, chápala tuto věc jako přirozenou a tradiční. Tyto páry často vydržely nejdéle. Jsou to příběhy ještě našich babiček a dědečků.
Byly také případy, kdy chlapec začal chodit s dívkou, měl s ní pohlavní styk a musel si ji vzít, nebo se aspoň prozatím zasnoubit, aby dívka nebyla takzvaně „pošpiněná“. Pošpinění znamenalo jak velkou ostudu a potupu pro dívku, tak pro její rodinu, která se za takovou dceru styděla. Takové dívky se styděly i samy před svými rodiči, prarodiči, tetičkami i strýčky. Proto se ženy hnaly do vdávání s muži, se kterými přišly o panenství. Případy, kdy si chlapec ani tak dívku nechtěl vzít, vedly k velkým hádkám mezi oběma rodinami. Ty se někdy táhly tak dlouho, až si dívka našla někoho jiného a vzala si ho. Dnes se to dodržuje už jen v některých rodinách. V dnešní době si ženy i muži mohou



vybrat partnera podle svého. V současnosti má většina žen vlastní názor a ten si obhajuje. Muži se více než dříve podílí na výchově svých dětí. Řada z nich je však stále přesvědčena, že mají mít doma hlavní slovo a že úklid, vaření a praní je na světě jen pro ženy. Záleží ale na jejich výchově a povaze, zda svou ženu respektují.

Debaty o sexu jsou tabu

Dříve i v současnosti měly romské nezletilé dívky vyšší porodnost než ty české. Je to také tím, že v romské rodině panuje ohledně těchto záležitostí veliká stydlivost. Projít se doma třeba jen v podprsence, natož mluvit o sexu je skoro nemyslitelné. Rodiče totiž svého potomka pořád vidí jako dítě, aniž by si uvědomovali, že dospívá, a probrali to s ním. Dívka ani chlapec si potom neuvědomují následky svého jednání, jako např. možnost otěhotnění.

Ze svého okolí znám případy, kdy se na těhotenství přišlo včas, a dívka šla na interrupci. Někdy byla donucena rodinou, jindy i ona sama s potratem souhlasila. Jsou tu ale i případy, kdy se těhotenství zjistilo pozdě, a dívka si musela dítě nechat. Následovaly potíže se školou, nedokončení střední nebo dokonce základní školy.

V tomto ohledu mají velkou váhu rodiče. Když svého potomka netlačí do dodělání školy a dítě samo chtít nebude, školu nedokončí. Z mého okolí mohu jmenovat rodiny, kde si rodič vnouče na čas přepsal na sebe, aby jeho dítě mohlo školu dokončit – ať už svou vlastní snahou, s podporou rodičů nebo i s jejich donucením. Jinde ale chlapec odejde ze školy, aby mohl začít vydělávat. Kdo ale vezme nezletilého, nekvalifikovaného kluka do zaměstnání? Začíná tak například pracovat jako kopáč.

Dnes jsou romští kluci a romské dívky z mého pohledu o dost rozvážnější. Osobně znám například jeden romský pár, který měl teprve po šestiletém soužití dítě. Vím také ale o případu, kdy patnáctiletá dívka otěhotněla ještě na začátku deváté třídy a školu dodělala jen díky úkolům, které dostávala domů. Dneska však studuje střední hotelovou školu.

A co dál?

Můj názor na tohle všechno? Vše je ovlivněno změnami ve společnosti, tedy i svět romských mužů a žen. V minulosti to možná měli všichni těžší než dnes, žili hodně podle tradic své rodiny a kultury. Teď však žijeme v jiné době. I ta je ovlivněna rodinou, kulturou, ale zároveň je více otevřená. Nebereme si příklady jen od své rodiny, ale taky třeba od našeho neromského kamaráda a jeho kultury. Bereme si příklad z televize, která dokáže člověka hodně ovlivnit. Od dob našich babiček a dědečků se vše posunulo, a soudím, že tento vývoj, podle mě k lepšímu, bude pokračovat pomalu, ale jistě dál.

Obyčejný život?

Rozhovor

Jak se jmenuješ?
Ahmed Aman.

Kolik je ti let?
Je mi 12 let.

Kde bydlíš?
Ve městě Deir El-Balah v Gaze.

Kolik máš sourozenců?
Mám tři sestry a dva bratry.



Pověz nám o své kresbě.
Můj obrázek je o dětech, kterým není dovoleno malovat a dělat jiné věci, co je baví. Ukazuje také brutalitu okupace a kruté zacházení s dětmi.

Řekni nám něco o své rodině.
Máme obyčejný život a nedostáváme žádnou podporu, kromě pomoci od UNRWA (Úřadu Organizace spojených národů pro palestinské uprchlíky na Blízkém východě). Můj otec je nemocný a má hodně zdravotních problémů, ale nemůže být léčen mimo Gazu kvůli uzávěře hranic.

Čím bys chtěl být, až vyrosteš?
Chtěl bych být astronaut a objevovat galaxie a planety, na které se ještě nikdo nedostal.



Ahmed Ayman Aman chodí na druhý stupeň základní školy pro chlapce v Deir El-Balah. Je Palestinec a žije na pobřeží Středozemního moře, na území, kterému se říká Pásmo Gazy. O toto území se už přibližně 70 let vedou politické spory mezi arabskými státy a Státem Izrael. V důsledku politických bojů tu poměrně často probíhají války a ozbrojené útoky. Obyčejní lidé, kteří tu žijí, na to doplácejí hlavně tím, že vlastně neznají mírový život, že jejich „obyčejný“ život znamená neustále přítomnou hrozbu střílení, zatýkání, zákazů, trestů a nejistoty, co bude zítra. Politické spory znamenají například i to, že nejchudší lidé zde – palestinští uprchlíci, jejichž předkové museli kdysi z donucení opustit své domovy, když vznikal Stát Izrael – nemají pořádný domov ani zdroje pitné vody, tedy základní podmínky k tomu, aby mohli normálně a důstojně žít. Gaza je vlastně obrovským vězením pod širým nebem, lidé odtud nemohou volně odjíždět ani sem přijíždět, mocnější Izrael kontroluje nejen pohyb lidí, ale i zboží, které se sem smí dovážet.
To, jak místní děti vnímají svět kolem sebe, je vidět třeba na kresbách z výstavy „Dětský pohled na Gazu“, která měla proběhnout v Muzeu dětského umění v americkém Oaklandu. Podobné projekty mají dětem pomoci vyrovnat se se svými obavami, zlostí a traumatem a dávají jim možnost vyprávět o svém utrpení lidem po celém světě. Výstava ale byla zrušena kvůli „nevhodnému obsahu“ některých kreseb, které zachycovaly tanky, zbraně a exploze...

Májová

Josef Václav Sládek

Perlík, hasák, šroub a dláto
do komory dnes ať letí,
máj nám sype v ruce zlato,
vystrojíme ženy, děti.

Vyjdem si jak na neděli,
jarní slunce dělá divy,
aby páni uviděli
také jednou, že jsme živi.

Stroje ani nedutají,
komín v huti zvolna dýmá,
páni v oknech poslouchají,
první jarní blesk jak hřímá.

(1897)

Josef Václav Sládek (1845–1912) byl básník, překladatel a literární kritik; proslul jako zakladatel moderní tradice české poezie pro děti a první český překladatel anglického dramatika Williama Shakespeara.

Píseň Prvního máje

Fráňa Šrámek

Krásný tulák, jenž zapomněl, že by měl jiného jména než „člověk“ – přijde-li dnes k vám, naslouchejte mu. A on přijde! Chodívá jen k těm, kteří světí tento svátek bouřících se srdcí. Do jeho očí se zadívejte! Hlava se vám zatočí, neboť jsou v nich sladké dálky vašeho zářícího snu. A jeho ruce pozorujte: jsou to rozpačité a rozechvěné ruce toho, jenž srdce z těla by si chtěl vyrvati a celý svět jím poděliti. A až bude mluviti, naslouchejte mu! Jeho hlas je ocel, žahadlo a jarní vánek. Bude vám vypravovati, že ještě není tolik luceren, kolik je jich zapotřebí k pověšení všech tyranů. Že je ještě málo myších chodbiček pod trůny a málo rukou v horách, připravených svaliti lavinu. A láska že má nohy příliš sebrané, než aby mohla konati dalekou cestu od srdce k srdci. Že třeba vyplnit srdce své láskou a nenávistí jak letní bouří.

***

Stalo se to prvního máje; nevím, mohu-li to právě jen proto nazvati písní prvního máje.
A tohle se stalo:
Člověk, který už několik dní šel, objevil se na kraji lesa, právě trávy rozslzely se jitřní rosou a lesy počaly se hudebně ladit, neboť ani stromy, ani trávy nevěděly, jak jinak děkovat slunci než tímto horoucím tryskáním svých živoucích míz.





Člověk je ovšem vyšší tvor, proto má právo nevědět, co vědí stromy i trávy.
Ani tenhle člověk snad nevěděl. Seděl v příkopě na kraji lesa a hryzl stéblo trávy, seděl mezi šípkovými keři, měl více trnů než šípkové keře, ale neměl ani jediného květu. Trny byly radostí šípkových keřů jako jejich květy; ale čím jsou trny na keři, jenž nikdy nezelená se a nekvete? Seděl člověk a v jeho tváři všechna radost vyhynula. Slunce se nabízelo jak štědré, láskou těžké ruce a člověk byl smutný. Nejmenší zrnko písku u jeho nohou těšilo se, že blýskne nepostřehnutelnou svou hranou proti slunci. Miniaturní hmyz s životem několika hodin chystal se k opojným závratnostem, každý lísteček a květinný plátek chystal se promluvit horoucím šelestem, vystřiknout barvou, zahořet vůní, a tady seděl člověk, oči se mu zapomněly potěšit jitrem a sluncem, a on hrábl si do vlasů takovým nějakým bolavým gestem, jako by se chtěl podívat, kolik vypadlých vlasů zůstane mu mezi prsty.



Někdo se blížil; sedící člověk zpozoroval to, když už bylo pozdě.
Četník. Jako by se byl v lese jeden strom od půdy oddělil a dal se na pochod. Jenomže zbraň zvonila.
Nebylo možno více zblednouti, srdce bylo už beztoho bez krve.
A sedící člověk pokoušel se usmáti; usmíval se svému leknutí. Nebyl si vědom žádné viny, a proto usmíval se svému leknutí.
Slunce položilo k jeho nohám světlou skvrnu, sladký obrázek nějakého drahého obličeje s dobrýma, mateřskýma očima.
Čeho se bojíš, děťátko?...
To říkaly ty dobré, mateřské oči a srdce se zúžilo steskem.
Zbraň zvonila, dobré oči vypíchala a mezi sedícího člověka a slunce postavil se zlý stín.
Kdo je... a cože tu dělá?
Vánky v lese udiveně se seběhly a mlčely.
Z Vídně jde, dělník je... a domů se vrací...
A knížku má?
Má. Možno nahlédnout.
A kamže až jde...?
Tam a tam...
To je ještě několik dnů cesty. A mnoho-li že má peněz...?
Nu, má už jen třicet krejcarů...
Hehe, třicet krejcarů... za třicet krejcarů chce se dostat tam a tam... to známe, to dobře známe, hehe...

Slunce vyšlo, ale zdá se, že nesvítí. Zlý smích mraky přihnal, honicí panský pes u srdce čenichá.
Sedící člověk skutečně takto cítí: pes.
Nu, musí ho zkrátka zatknouti. Ve jménu zákona – –
Vánky už nemlčí, ale zdají se skřípati zuby.
V srdci se setmělo, oči by rády zahlédly zářící obrázek s drahým obličejem.
Neplač, děťátko, neplač...!
To aby řekly dobře mateřské oči.
Zahlédnout však nelze, konce bezpráví dohádat se nelze.
A psí tesáky čekají.
Co ode mne chcete, Vašnosti – pse?
Chci ti nohavici potrhat...
Ale dovolte...
Možná, že i lýtko prokousnu.
Ale přemýšlejte trochu, Vašnosti – pse...
Neurážej psa, trhane...!
A pes zlobně zavrčel; neradno dráždit takového psa.
To již jdou pěšinkou mezi poli; četník dva kroky vzadu. V obilništích jako by slunce zlatým nožem vřelý chléb krájelo a z chleba se kouří jak z vřelého srdce. Šťávy napěnily se v lukách, hmyz se světelně chumelí a skřivani pod oblohu barevné písničky navěsili.
I vesničky leží tu nablízku jak včelí úly mezi kvetoucími hrušemi.
Neplač, děťátko, neplač. Sluníčko svítí a srdce svobody by se mělo nadýchat. Srdce by mělo rozumět tomu, co slunce povídá. A slunce povídá, milý pse, pro tebe tak osudné věci; možno tomu tak dlouho nerozumět?
To si myslí tichý člověk.
A četník si myslí: Vida, přece se mi podařilo; to je znamení služební horlivosti.
A pes si myslí – – –
Neurážej psa, trhane!

(1905)

Fráňa Šrámek (1877–1952), básník, prozaik, dramatik a novinář, patřil ke generaci anarchistických buřičů-literátů sdružených kolem básníka S. K. Neumanna. Kolem roku 1905 spolupracoval hlavně s Michaelem Káchou, dvakrát s ním byl také zatčen při anarchistické manifestaci a za přípravu anarchistických tiskovin. Po první světové válce se postupně začal věnovat jen literatuře a nikdy už nebyl politicky aktivní. Šrámkovo literární dílo však jeho základní politické postoje vždy do jisté míry odráželo a proslulo například vyhraněnými protiválečnými názory.



To byly počátky

Ivan Olbracht

Nikdy mi z očí nevymizí ten obraz a zůstane v nich, pokud budu živ. Vzpomínka na 1. socialistický máj v roce 1890.

Pruh rovné bílé silnice, louky před ní, louky a pole za ní (tehdy zde domy ještě nebyly) a na blizoučkém obzoru zalesněný vrcholek Varty. Mezi jalovou struhou (ta už také dávno zmizela) a silnicí, ale ne zas příliš blízko k ní, aby bylo možno včas utéci, hlouček asi pěti osmiletých kluků, kteří se tajně vytratili z domova a teď jsou mírně vzrušeni čekáním, až začnou socialisté krást duše, a zvědavi, jak se to vlastně dělá, neboť ten ministrant mezi nimi to věděl od velebného pána na kazatelně. V zádech chlapců pusté městečko, docela umrlé. Úzkostí a strachem, co se bude dít. Malá četnická stanice má pohotovost.

Na prázdné silnici u „hoření“ továrny se objevuje dělnický průvod. Táhne asi dva kilometry do Řek k továrně „dolení“, aby se tam spojil s tkalci, tkalčinkami a přadláky. Chlapcům bere někdo do dlaní srdce a mírňounce je tiskne. Před průvodem na tyči vlaje červený prapor, jehož barva přechází skoro v čerň. To jsou otroci německého velmože Schmitta, kterému patří skoro celé průmyslové Podkrkonoší od Liberce, Železného Brodu až k Semilům, divokého germanizátora a nemilosrdného vykořisťovatele. Je to průvod vězňů dvanáctihodinové pracovní doby, nedokrevný, vyhublý, znající slunce jen na několik nedělních hodin, svítí-li, a ruce lidí jsou



k nesmytí modré od žíravých barev tiskárny. Ten prapor je pro dětské oči tak strašlivě černý, že už nikdy v životě takový neuvidím.

To byly počátky...

(Praha v březnu 1950)

Ivan Olbracht (1882–1952) byl spisovatel a novinář, který proslul hlavně vyprávěním o zbojníku Nikolovi Šuhajovi z Podkarpatské Rusi, skutečném bojovníkovi proti zvůli mocných.

Dělnický svátek 1. máje!

František Halas starší

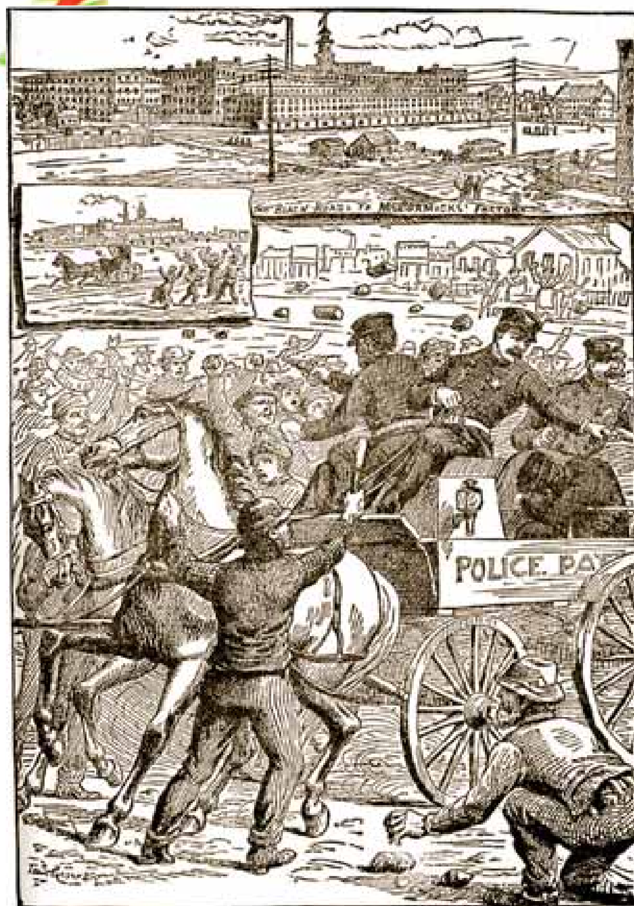
Kolik jsem jich za svůj dlouhý život slavil! Kolik to bylo manifestací, demonstrací, kolik vášnivých řečí a obžalob, kolik naděje a víry v lepší zítřek! Často při nich tekla i rudá dělnická krev. Nikdy jsem při žádném nechyběl.

Dobře se pamatuji již na svátek 1. máje roku 1890. To mi bylo deset let. Tenkrát mluvil redaktor Rovnosti Krapka, na hlavě široký klobouk s červeným pírkem, širokou šerpu kol pasu, modrou košili a červenou vázanku. Po něm vystoupil na tribunu Adolf Burian, jemuž se říkalo „barikádista“, také bývalý tkadlec. Tábor lidu se konal na Bílé hoře, asistovali mu četníci s fedrpuši, s puškami s nasazenými bodáky a s patrontaškami přes ramena. Celá brněnská posádka byla v pohotovosti, v Lužáneckém parku byla

dokonce ukryta pro každý případ děla. Baby ovlivněné z kazatelen přihlížely průvodu jen přivřenými dveřmi, celé se třásly strachem, že jim socani vyvlastní poslední uspořenou korunku. A ještě větší strach než z dělení měly prý z volné lásky, jak o tom slyšely mluvit kněze v kostelích. Socani prý neuznávají manželství – říkali faráři – každý se prý chce ženit aspoň desetkrát.
Další 1. máje se v Brně konaly vždy za plné účasti brněnského dělnictva s výjimkou národních dělníků, kteří tento svátek slavívali vždy až první neděli po 1. máji.
Nikdy mi nevymizí z paměti bouřlivý 1. máj roku 1899. Tenkrát v Brně zastavilo 14 000 textilních dělníků práci a připravilo se na boj za požadavky, usnesené před 1. májem. Na táboru lidu pak bylo všechno dělnictvo vyzváno k všeobecné stávce, jestliže továrníci na dělnické požadavky nepřistoupí. Továrníci odmítli. Výzva ke stávce byla přijata s nadšením. 2. května táhly průvody dělníků ze všech brněnských předměstí s hudbami místo do továren do prostranné zahrady Dělnického domu. K mase dělnictva promluvili za velmi povznesené nálady soudruzi Hybeš a Gusta Haberman. Zvolil se stávkový výbor, určily se stávkové hlídky, učinila se všechna opatření k vedení stávky. Pak se šlo vyjednávat s továrníky o dělnických požadavcích, jak je sestavila exekutiva textilního dělnictva I. odborové textilní skupiny v Brně, jejímž předsedou byl poslanec za V. kurii Josef Hybeš. Žádali jsme: 1. Zkrácení pracovní doby z 11 hodin na 10 a 1/2 hodiny s čtvrthodinovou přestávkou v době snídaně. 2. Zvýšení mezd o 15 % pro veškeré dělnictvo. 3. V sobotu práci jen dopoledne. 4. Volno na svátek 1. máje. 5. Práci přes čas a o svátcích s příplatkem 25 %.

***

Cestou náš průvod neustále sílil, přidávali se k nám muži i ženy. Den byl krásný, slunce svítilo, takže některé z žen si rozevřely i slunečníky. Až na revoluční písně naše demonstrace tedy příliš bojovně nevypadala.
U posádkové nemocnice čekal na nás silný kordon policie, později přijela i eskadrona dragounů. Byl jsem v první řadě průvodu a všechno jsem dobře viděl. Policie zaujala velmi příhodnou pozici: vpravo měla nemocnici, vlevo vysokou zeď. Stačilo jí prostě přehradit silnici.
Přední řady průvodu se však nezastavily. Lidé



v nich se chytli za ruce a utvořili řetěz. Jako na povel začali opět zpívat píseň „Pryč s tyrany!“. Policie nás nechala dojít až na vzdálenost deseti metrů. Napjati jsme očekávali, co se stane: pustí nás policie, nebo nás bude rozhánět?
Vtom důstojník vytasil šavli a zařval: „Halt!“
Čelo průvodu se na okamžik zastavilo, další řady však pokračovaly v pochodu. Nastala tlačenice. Tu se strážníci začali hrozivě pohybovat proti nám. Ustoupit ani utéci jsme nemohli. My, kteří jsme byli v prvních řadách, pokusili jsme se prorazit kordon. Policisté použili šavlí a začali sekat do mužů i do žen. Nastala hrozná vřava. Ale stále jsme neustupovali. Vtom jsme uviděli, že se od zábrdovského mostu policii žene další posila. To demonstranty zdemoralizovalo a někteří se dávali na útěk. Pak se u mostu přes Svitavu objevili dragouni. To rozhodlo. Policisté začali nyní zatýkat každého, kdo se jim dostal do rukou.
Tu jsem zahlédl, jak jeden z policistů chytil mého bratrance Michala Halase a řval na něj: „Hat mit Steinen geworfen!“ (Házel kamením!)
Dostal jsem o bratrance strach, protože jsem věděl, co to znamená, na policajty házet kamením. Vrhl jsem se na policajta a bratrance mu vyrval.



Převaha policie však byla příliš veliká a demonstrantům nezbývalo než ustupovat. Lidé utíkali, kam se dalo, nejvíc na Nivu k Husovicím. Přitom boj pokračoval. Najednou jsem uviděl, jak čtyři strážníci surově cloumali s mým kamarádem Mikulášem Banďouchem. Běžel jsem mu ihned na pomoc v domnění, že tak učiní i jiní dělníci. Ale než jsem se nadál, byl jsem chycen nadstrážmistrem Fröhlichem, chlapem aspoň dva metry vysokým. Dlouho jsem s ním nezápasil, zvlášť když Fröhlichovi přispěchali na pomoc ještě čtyři další strážníci. Zmáčkli mě a odnášeli ve vzduchu jako válečnou trofej, jako by se každý z nich bál přijít o zásluhu na vítězství nad osmnáctiletým neozbrojeným chlapcem. Drželi mě za ruce a za nohy a pátý mě škrtil límcem od kabátu, až jsem modral.

Spolu s Banďouchem odvedli nás na strážnici na Cejlu vedle kriminálu. V místnosti jsem uviděl vysoké boty, chtěl jsem do nich něco schovat, ale nadstrážník Fröhlich na mne zařval, abych seděl na místě, že takových kluků, jak jsem já, sežere prý padesát po obědě; zkrátka spouštěl na mne hrůzu.

Zatím se před strážnicí shromáždil zástup lidí, kteří žádali naše osvobození. Strážníci dav rozehnali.

Na strážnici jsme dlouho nebyli. Brzy přijel zelený anton, po brněnsku „šupvágen“, tažený koňmi, s Banďouchem strčili nás dovnitř a za asistence dvou strážníků, z nichž jeden seděl na kozlíku a druhý uvnitř vozu s námi, nás odvezli na radnici. Za první republiky se tento dopravní prostředek zmodernizoval: odváželo nás zelené policejní auto a ještě každého zvlášť.

Nejhorší bylo, že po našem převozu našli v šupvágnu jakousi dýku. Nevěděl jsem, jak se tato zbraň do vozu dostala, jak jsem později řekl u soudu, mým vlastnictvím nikdy nebyla. Její nález však naši situaci značně pohoršil, a to tím spíše, že nás na strážnici nikdo neprohlížel. Dnes se mi zdá, že dýka byla do vozu policií záměrně podstrčena, ačkoli takové praktiky se dály teprve za první republiky, a zvláště za okupace gestapem.

Křížový výslech na radnici trval tři dni a prováděl ho městský radní Válek (Čech), jehož nesmírně dráždil rudý karafiát, který jsem měl v knoflíkové dírce ještě od oslavy 1. máje. Stále říkal:
„To je vidět, co jsi za ptáka! Půjdeš, Františku, na Landesgericht!“
Nejvíc se zajímal o tu dýku. Chtěl, abych se přiznal. Když ode mne nedostal doznání, zkusil to s jinou taktikou:
„Tvůj kamarád je již na svobodě. A ten řekl, že dýka patří tobě!“
Samozřejmě, že jsem mu nevěřil.
Soudruh poslanec Hybeš se několikrát pokoušel prosadit naše propuštění na svobodu, avšak marně: policie byla mocnější než zákonodárce.
Vyslýchali nás neustále; sotva skončil jeden výslech, začínali druhý. Každého nás vyslýchali samozřejmě zvlášť. Pak nás s Banďouchem odvezli do věznice na Cejlu 71, kde jsme odseděli osm týdnů vyšetřovací vazby, která se nám později do trestu nezapočítala. To tedy byl můj křest na dráze politického vězně. Nemýlím-li se, bylo těch trestů až dosud šestnáct. Seděl jsem v Rakousku, v Německu, na Sibiři, za první republiky i za okupace.



(1950)

František Halas starší (1880–1960) pocházel z chudé tkalcovské rodiny, byl textilním dělníkem a celý život aktivně působil v dělnickém hnutí. Byl otcem básníka Františka Halase.





Brenparťáci

Věnceslav Juřina



Předkládám vám vyprávění o lidech, kteří žili od jara do jara pod struskovou haldou u Ostravice mezi Vítkovicemi a Kunčičkami a říkalo se jim brenparťáci. Své pojmenování si vysloužili tím, že pili denaturovaný líh, zvaný bren. Byli to ti nejbídnější lidé. Snad proto, aby vůbec přežili, snažili se o jakési společenství. Nazývali se honosně stát Halda. Měli svého starostu a radní, na haldě pořádali i kabarety a byli jakousi karikaturou státu.

Příběh je zasazen do roku 1931, kdy krize zasáhla i brenparťáky, protože žili vlastně ve stínu těch bohatších. V době krize i o zbytky jídla byla nouze...

***



Májová oslava

Byl první máj roku 1931.

Věž ostravské nové radnice čněla nad městem jako vztyčený prst. Na náměstí od rána vyhrávala dechovka a prostranství před radnicí se brzy začalo zaplňovat. Přijížděly landauery se zástupci jednotlivých čtvrtí a obcí, byli tu lidé, kteří se připravovali na prvomájový průvod, na nárožích postávali žebráci, na něž už nezbyla žebračenka. Když na chvíli utichla dechovka, vmísil se do šumu ulice monotónní hlas flašinetu. Hrál pořád dokola jakousi sentimentální melodii, která připomínala žalm. Šedivý slepý žebrák s černými brýlemi chvílemi záměrně točil klikou pomaleji a píseň dostávala ještě smutnější nádech.

„My máme hlad," ozýval se na druhém konci náměstí zástup dělníků. Kolem nich procházeli policajti v tmavých přilbách s pohupujícími se obušky a uklidňovali dav. Téměř kamarádsky nabádali dělníky: „Jen klid, vše se vyřeší, další žebračenky jsou připraveny." Z dělnického hloučku se odpojila malá skupinka a táhla ke vchodu radnice se svými požadavky. Bylo na nich vidět, že se nedají jen tak odbýt.

Do té parády se s patřičnou okázalostí připletl starosta Prokop se svým tajemníkem Vyvialem. Když jsou zde zástupci všech čtvrtí města, tak přišli i oni. Halda je přece také stát, má své obyvatelstvo, své zákony.

Oba měli na sobě to nejlepší šatstvo, co se na haldě našlo. Byli oholení a umytí, ale mezi ostatními radními byli přece jen jako pěst na oko. A oni už věděli, co mají dělat, aby je všichni co nejvíc viděli. Hned podávali ruku tomu, hned onomu, smekali klobouky a ukláněli se. Veškerá vrchnost se od nich odvracela. Ti, co je pozorovali zpovzdálí, povětšinou dělníci, se řehtali na celé kolo.

Prokop s Vyvialem se s ostatními hrnuli do dveří, ale policajt jim zastoupil cestu: „Ferdo, tam nemůžeš!"

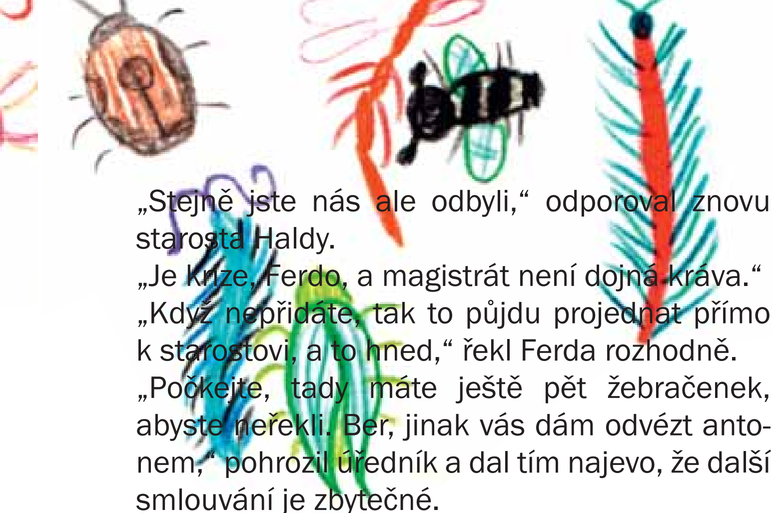
„Jak to, jsem přece starosta," bránil své právo Ferda.

Z hloučku důležitých vašnostů se vynořil úředník: „Ferdo, pojď, domluvíme se. Starosta Prokeš dnes na tebe nemá čas, ale pozdravuje tě a tady máš od něj dárek." Podal mu připravenou obálku.

Ferda zkontroloval obsah: padesátikoruna, deset žebračenek a poukázka pro ně dva do lázně i s odvšivením.

„Moc toho není," zabrblal Prokop.

„Právo na to nemáš. Víš, že žebračenky se vydávají jen těm, kdo předloží potvrzení o domovském právu, o pobytu a o nezaměstnanosti. Tak buď rád, žes to všechno dostal od starosty města jenom tak, vlastně načerno."




„Stejně jste nás ale odbyli," odporoval znovu starosta Haldy.
„Je krize, Ferdo, a magistrát není dojná kráva."
„Když nepřidáte, tak to půjdu projednat přímo k starostovi, a to hned," řekl Ferda rozhodně.
„Počkejte, tady máte ještě pět žebračenek, abyste neřekli. Ber, jinak vás dám odvézt antonem," pohrozil úředník a dal tím najevo, že další smlouvání je zbytečné.
Prokop žebračenky přepočítal a utrousil: „Řekněte starostovi, že se nepředal. Kdyby dal stovku, z gruntu by ho to nevyhnalo."
„Příště, Ferdo, snad budou lepší časy," řekl úředník a vystrčil oba ven. Doprovodil je ještě kousek od radnice, aby měl jistotu, že oba vandráci neztropí na tomto posvátném místě nějakou ostudu.
Prokop s Vyvialem se proplétali hloučky dělníků, shromážděnými v přilehlých ulicích kolem radnice, a připravovali se na průvod. Všude patrolovali policajti v přilbách a s pendreky u pasu pro každý případ. Oba brenparťáci je obcházeli velkým obloukem. I když měli na sobě ty nejlepší šaty, přece jen bylo na nich patrné, že jsou tuláci.
Na ulici byli prodavači všeho možného. Opékaly se buřty, čepovalo pivo s nadýchanou čepicí, prodávaly se balónky plněné plynem, některé s nápisem Baťa – prostě ráj obchodu, protože i na svátku dělníků se dá vydělat. Moc lidí však nenakupovalo. Ty zástupy, co tu postávaly, měly hluboko do kapsy, dělník nyní v době krize obracel každou korunu. Co utratí tady, bude doma chybět.
Prokop s Frantou si dali buřta a pivo. Ťukli si papírovými poháry a aspoň na chvíli se cítili opravdovými králi, když si tak mohou dopřát. Svorně zvolali: „Ať žije První máj!" I když je občas na haldě titulovali král a podkrál, přece jen nepřestali být dělníky.
Ještě ani nedojedli a už se k nim blížili dva strážníci. Raději rychle zmizeli, protože Ferdu i Vyviala znal téměř každý policajt a bylo lepší nebýt jim na očích. Zamířili pod lauby, kde byla putyka na putyce. Dnes bylo podloubí rušné už od rána. U pultu si dali po velké a aspoň pro tuto chvíli byli také obyvateli města.
„Kup mi pivo, Ferdo," přilísala se najednou k Ferdovi přitloustlá Šurmanka. „Nebuď škrob, když je ten první máj, připijeme si na lásku," žebronila neodbytně.
„Tak si dej, děvucho. A dej mi pusu," přikazoval starosta Haldy, „abys nezůstala na ten první máj nepolíbena."
Šurmanka polibky nešetřila. Ferda byl mezi tuláky autoritou, a pokud se to dá vůbec říct, i kavalír.
„A tobě dám taky, aby ti nebylo líto," přišla k Vyvialovi.
„To se dneska máme," liboval si Franta.
Za Šurmankou se přikodrcaly další tři ženské. Zřejmě měly už od rána tady pohotovost. „Vítej, starosto, ať žije stát Halda," vnucovaly se, když tušily, že chlapiska mají peníze.
„Či sem altenhajm," obořil se na cuchty Prokop. Ženštiny se urazily a posunuly se k dalšímu hloučku.
Ferda zaplatil a vyšli s Frantou do ulic. Zamířili k řece, kde na starých haldách byl zábavní park Tivoli s kolotoči a střelnicemi. Gramofón vyhrával odrhovačky.
Zastavili se před střelnicí a prohlíželi si levnou papírovou nádheru: růžičky jako živé, všelijaké automaty, které se při zásahu začaly pohybovat, a terče, do kterých se mířilo barevnými šipkami.
„Vystřel mi růži," ozval se hlas za jejich zády, Šurmanka.
„To jsi zas ty?" řekl Ferda přátelsky. Hodil na pult minci, vzal pušku a třemi ranami skolil tři růže. Jednu dal Frantovi do klopy, jednu sobě a jednu zastrčil Šurmance do vlasů. Roba byla polichocena – přece jen na ni starosta drží, však si kdysi spolu užili!
Chvíli se ještě motali po lunaparku, pak se zastavili u žida, koupili dvě láhve zednické a u řezníka věnec koňských cerbulátů a vydali se podél řeky k haldě.
Řeka páchla čpavkem a slunce pálilo jako v létě. Ferda otevřel jednu láhev, zhluboka se napil, zamlaskal a podal ji Frantovi. Ten si taky přihnul, jak se na brenparťáka patří. Šurmanka s napětím čekala. Franta váhal, ale Ferda, zřejmě pod dojmem májové atmosféry, jen zabručel: „Dej jí taky, potvoře!"
Šurmanka se usmála a zvedla láhev proti slunci jako námořník. Zednická v ní mizela jako ve výlevce.
„Ještě tam trochu nechej," okřikl ji Ferda a vzal láhev, znovu se napil, podal svému tajemníkovi a z věnce cveků, který měl omotaný kolem krku, utrhl tři kusy a podělil ostatní.



V družném potácivém veselí postupovali proti proudu řeky, do které teď padalo zlato slunce. V tom světle Ostravice vůbec nevypadala špinavě a leskla se jako koryto naplněné zlaťáky. Ferda rozpálený kořalkou sem tam plácl Šurmanku po zadku a ta se k němu začala tulit. Už trochu vrávoral. Najednou se dal do zpěvu:

Idě haviř cestum, lata se mu kyvě,
lude se divaju co za chachar idě.

Franta se Šurmankou se přiřadili za něho a šli v rytmu písně husím pochodem. Ferda předzpěvoval dále:

Haviřova roba,
ta je velku paňu,
košiček na rence
a bufanek za ňu.
Idě haviř domu,
na okenko klupě
a tam jeho roba
s oberštajgrem
v kupě.



Dozpívali písničku, ale pořád ještě pochodovali za sebou. Zdálo se jim, že svět přece jen není tak špatný, veselé slunko je hřálo, usmívalo se a oni s ním. Po chvíli Ferda přidal ještě jednu sloku, kterou si právě vymyslel:

Brenparťak něrobi
a furt se ma dobře,
špajzku ma pod haldum
a kupelňu v Odře.

Zastavili se, chytli kolem krku, oba líbali Šurmanku a ona zasněně vzdychla: „Já bych si teď dala kobzole a kyšku…“

Než dozpívali celou písničku, octli se na hranicích státu Halda.

„Všichni ještě chrápou a nikdo nehlídá. Co je to za pořádek,“ zlobil se Ferda. Už notně opilí dorazili do míst, kde byla jejich jídelna. Po včerejšku zbylo na stole plno láhví, kostí a převrácených sklenic. Po louce byli roztroušeni brenparťáci, zůstali ležet tam, kde je včera alkohol přemohl, a vůbec jim nepřišlo, že je dnes první máj.

„Takový to mám národ,“ zanaříkal starosta.

„Ještě že mají dobrého starostu. Už od rána za ně bojuje o kousek toho žrádla,“ zašveholila Šurmanka a pořád se přitom věšela Prokopovi na krk, až oba spadli na zem. Zůstali ležet, přitulili se k sobě jako milenci a za chvíli už chrápali.

Vyvial vytáhl Ferdovi z kapsy plnou láhev a stáhl mu z krku věnec buřtů. Odemkl špajz a vše pečlivě uložil.

„Dej mi pusu,“ zaškemrala Šurmanka v polospánku, ale Ferda byl tvrdý jako kus strusky.

I takový mohl být první máj roku 1931.

(2009)

Věnceslav Juřina (1931–1992) byl spisovatel, novinář a učitel na venkovských školách. Život prožil na Ostravsku, odkud čerpal také jedinečný námět pro novelu Zpráva o státu Halda – historii nejchudších nezaměstnaných za první republiky, kteří nemají kde bydlet, v bezvýchodné situaci se z nich stávají alkoholici a denně bojují o holý život. A přesto se snaží žít jako svobodné autonomní společenství.



První máj 1945

Helga Weissová

Druhý den v tomto lágru, druhý den bez chleba se čtvrt litrem kávy a právě tolik polévky. Dlouhé ranní apely v zimě a blátě (dřeváky mám tak děravé, že chodím vlastně bosa), nadávky a rány. Jsou 3 hodiny odpoledne. Ještě jsme nedostaly nic k jídlu. Maminku dostanu sotva ráno k apelu a na latrínu. Leží a je jí už všechno jedno. Vyprosila jsem od Rusek bramborové slupky a uvařila z nich polévku. Mamince je z ní špatně. Snad jsem do toho natrhala nějakou jedovatou trávu. Šupo rozdávají cigarety. Vyžebrala jsem 3. Rusky za ně včera dávaly brambory. Přinášejí je zvenku, pracují asi někde u pole. (Za jednu papirosku dvě kartošky.) Snad budou dnes zase měnit. Tři cigarety, to je 6 brambor. Ty mohou maminku zachránit. Jen aby už zde byly, vždyť mamince je tak špatně, snad... nechci ani domyslet. Na ambulanci nepřijímají, jsem tak bezradná, zoufalá. Tohle je tedy 1. máj, den, na který jsme čekaly a věřily. V dálce je slyšet dunění, ale to jsou asi lomy. A ke všemu ještě ty protivné vši. Nemyla jsem se, co jsme tady, nemám k tomu dost síly, jsem ráda, že se ještě vůbec držím na nohou. Venku haraší kotle, přinesli polévku. Pro osobu čtvrt litru. To je náš 1. máj!

Úryvek je z deníku Helgy Weisové, která se narodila v roce 1929 v Praze. Po zavedení nacistických rasových zákonů za druhé světové války byla jako dvanáctiletá v roce 1941 i s rodiči pro svůj židovský původ deportována do ghetta v Terezíně a 1944 do koncentračního tábora v Osvětimi. První máj 1945 prožila s maminkou v koncentračním táboře v Mauthausenu. Deník si psala od roku 1939 do roku 1945.



May Day 2011

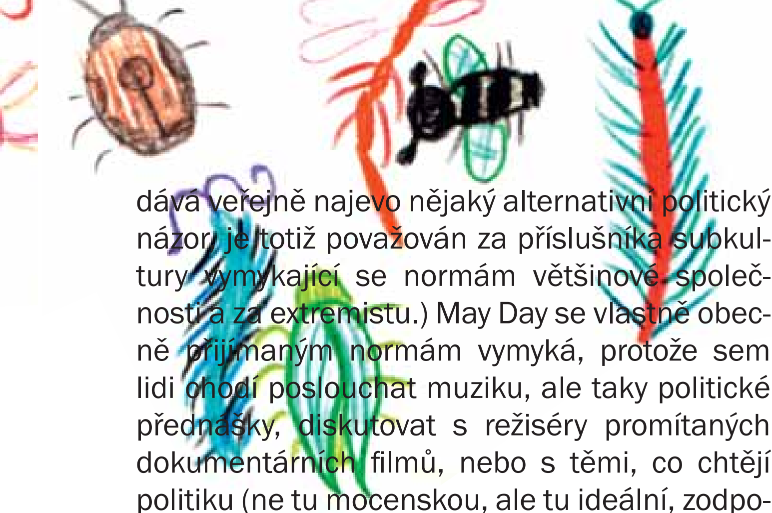
Petr Kropka

První máj. Svátek práce. Osobně ho chápu jako připomenutí dělnického boje za osmihodinovou pracovní dobu, boje za to, aby lidskost a humanita byly důležitější než zisk. Zdá se mi to strašně aktuální. Stejně jako to, že většinu lidí dnes na svátku práce zajímá jen to, že do práce nemusí.

Je zvláštní, že ve společnosti, kde práce má tak velký význam, kde velká část lidí opět začíná prosazovat heslo, kdo nepracuje, ať nejí, kde se neustále připomíná, že bez práce nejsou koláče, se oslav práce účastní tak málo lidí? Možná opravdu není moc co slavit. Práce není synonymem tvorby, ale činnost sloužící k vydělávání peněz. Proto je tak striktně oddělen čas práce a čas zábavy – volný čas. Proto se veškerou činností, která nevede k výdělku, tak opovrhuje. Ono slavit práci v době, kdy je znovu ponižována, kdy nás neuspokojuje, jen otupuje, by bylo spíš projevem cynismu.

I proto slavím svátek práce na akci, kde se rozpouští hranice mezi prací a zábavou, mezi myšlenkou a činem. Letošní První máj jsem strávil pod vlajkou Antifašistické akce na Císařské louce v Praze, kde se konal už čtvrtý ročník May Day festivalu.

May Day je kulturně politická událost, která se jak svým obsahem, tak formou snaží ukázat, že lze dělat věci i jinak: bez sponzorů, bez dotací, bez grantů a bez všech omezení a kompromisů, které s tím souvisí. Jen na základě vzájemné spolupráce a principu DIY („udělej to sám"). Za ty čtyři roky, co festival probíhá, se obsahově rozrostl a organizačně vylepšil. Počet návštěvníků se zvýšil a letos se pohyboval v řádech několika tisíc. Beze změny zůstává nezájem masových médií, což ovšem pořadatele evidentně netrápí, a zájem protiextremistického oddělení Policie ČR, který příjemný rozhodně není. (Každý, kdo





dává veřejně najevo nějaký alternativní politický názor, je totiž považován za příslušníka subkultury vymykající se normám většinové společnosti a za extremistu.) May Day se vlastně obecně přijímaným normám vymyká, protože sem lidi chodí poslouchat muziku, ale taky politické přednášky, diskutovat s režiséry promítaných dokumentárních filmů, nebo s těmi, co chtějí politiku (ne tu mocenskou, ale tu ideální, zodpovědnou) probrat o přestávce u piva. Každý, kdo se rozhodne pomáhat, to samozřejmě dělá zadarmo, stejně jako si rád vystojí mnohem delší frontu na pivo nebo limonádu ve stánku, jehož výtěžek jde na pokrytí nákladů festivalu.

Kulturní části festivalu dominovala letos opět hudební produkce. Na velkém pódiu zahrály kapely různých žánrů, které mají jedno společné – odpor k fašismu. Kromě hudebníků bylo možné vidět i jiné umělce, ať už sprejery, kteří předváděli, jak vzniká graffiti a street art, anebo různé tvůrce oděvních doplňků. Bylo možné i nechat si tu upravit vzhled a přiblížit se tak mediálnímu obrazu skutečného extremisty se vším všudy.

Jakýmsi mostem mezi uměním a politikou bylo tamní kino, kde se celý den promítaly dokumentární filmy a kde jsem strávil většinu času. Aspoň krátce připomenu některé z filmů. Dokument Mějte mě rádi, prosím, který zahájil projekci a program festivalu, pojednával o životě a násilné smrti ruské žurnalistky Anastasie Baburové, kterou zavraždili, stejně jako právníka a zastánce lidských práv Stanislava Markeleva, ruští neonacisté. Po něm následoval jeden ze čtyř dokumentů z cyklu Zapomenuté transporty, který uvedl jeho režisér Lukáš Přibyl. Po filmu s ním proběhla diskuse, při které popsal peripetie vzniku dokumentu i koncepci celé tetralogie. Každý ze série dokumentů ukazuje specifický způsob, jakým se lidé vyrovnávali s hrůznými podmínkami koncentračních táborů a jak se v nich snažili přežít. Třetí film s názvem Strážce divočiny byl estetickým zážitkem. Záběry z Tiché doliny připomínaly spíše Aljašku než slovenské Tatry. Právě tento film připomněl to, co později zaznělo také v přednášce Alana Cartera: nestačí před imperativem zisku a ekonomické prosperity hájit pouze humanistické hodnoty, ale i hodnotu, jakou představuje příroda a životní prostředí.

Ostatně celý festival byl koncipován tak, aby zanechal co možná nejmenší ekologickou stopu. Ačkoliv třídění odpadu se úplně nevydařilo, v celém areálu bylo k dostání veganské jídlo (včetně zmrzliny, kterou ocenily hlavně děti) a mezi iniciativami a organizacemi, které na festivalu dostaly prostor, byly také ekologické organizace a organizace bojující za práva zvířat.

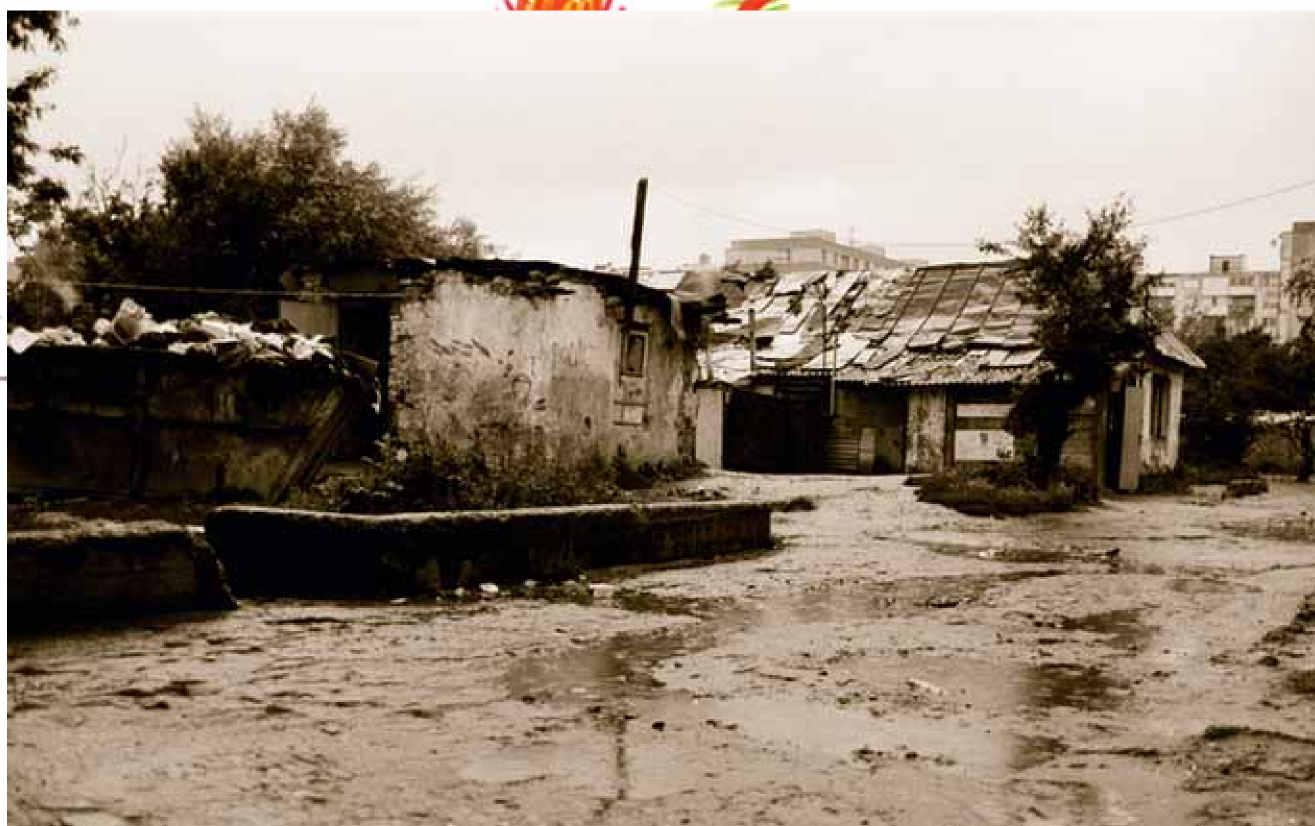
Ještě jasnější spojení mezi kulturou a politikou než promítané dokumenty předvedl divadelní soubor Ztracené existence, který ve svých satirických hrách Vandaska a Adolf Hitler revival prakticky předvedl to, co před nimi popsal teoreticky sociolog John Holloway: co se může stát, když vztek a zklamání z oficiální politiky vede k vyznávání a propagaci jednoduchého a rázného řešení.

Čistě politická část festivalu, která byla možná do jisté míry zastíněna tou kulturní, byla pestrá. Kromě toho, že tu dostaly prostor pro přednášky, dílny, distribuci tiskovin různé iniciativy a organizace, přijeli na May Day přednášet Alan Carter, Octavio Alberola s partnerkou a už zmíněný John Holloway.

Alan Carter, ekolog a filozof z univerzity v Glasgow ve Skotsku, mluvil o vztahu ekonomiky, politiky a ekologie. John Holloway, sociolog a radikální filozof z autonomní univerzity v mexickém městě Puebla, inspirován zapatistickým projektem autonomie, mluvil o trhlinách kapitalismu, za které považuje veškeré aktivity, které se vzpírají imperativu zisku a logice trhu. Příkladem těchto aktivit můžou být alternativní měnové systémy, kolektivní formy bydlení, ale i to, co se často označuje jako sféra šedé ekonomiky, vzájemná výpomoc, dary a podobně.

Octavio Alberola, veterán ze španělské občanské války, s přítelkyní a spolubojovnicí Arianne vyprávěním o svém životě a boji proti fašismu vyvedli z omylu ty, kteří si neváží moudrosti a zkušenosti starých lidí, a připomněli, že ozbrojený odpor může být oprávněný.

Kromě programu pro dospělé byl na festivalu připraven i program pro děti. Skákaly na nafukovacím hradu, zápasily v sumooblecích, menší pískoviště střídaly s velkorysým hřištěm na plážový volejbal nebo si vyrobily masku do průvodu. Průvod pak vedl podél undergroundového bazaru stánků Antifašistické akce, Fire and Flames, Mob Action, Československé anarchistické federace, X-Basta-X, Veggie Pride, Ne Rasismu, Food Not Bombs Praha a dalších.



Slepá láska

Víťo Staviarsky

Lenže v Krompachoch to nie je ako v Košiciach. Tam každý hneď vie, čo sa stalo. Keď Karolko so Sabinou vystúpili z vlaku, pred stanicou stálo policajné auto. Sabina sa zľakla, či už náhodou nedal Winnettou Karolka hľadať, ale keď prišli bližšie, tak si vydýchla, lebo policajta v aute poznala. Bol to Barón. Sabina ho mala rada a bol k cigánom dobrý, lebo ho niekedy kojili cigánky, keď stratil matku pri pôrode. Bol strašne vzdelaný, vedel aj po anglicky, ale bol aj silný. Barón sa vyklonil cez okno a s úsmevom sa jej spýtal, či si priviedla domov ženícha. Povedala, že hej a že ho teraz ide ukázať rodičom. Aj ju napadlo, či nemá Barónovi povedať o Ferdym, no bála sa prezradiť otca, aby ho nevypočúval. Ľudia hovorili, že policajti pri výsluchu strašne bijú a všetci do jedného sa musia priznať. Aj Oláh, čo pichol nožíkom Gernáta, sa nakoniec priznal, hoci sa zaprisahával, že nič nepovie. No priznať sa musí každý. Dovtedy ťa bijú, kým sa nepriznáš! Niektorí cigáni sa radšej chodili priznávať dobrovoľne.

Keď prišli k bytovkám, zbehli sa okolo nich Ilonka a kamarátky, Tekla, ale aj Turek, aj Čonka, čo sa s nimi poznala od detstva, a Sabina im predstavila Karolka, že to je jej frajer z Košíc, čo je slepý. Dievčatá sa na neho dívali zamyslene, ale Tekle sa Karolko páčil, aj ho pobozkala na líce. A všetci chceli, aby im niečo zahral na saxofóne, lenže to už Sabinu oknom zbadala matka, a volala ju domov.

Sabina si myslela, že rodičia Karolka pekne privítajú, že budú mať pochopenie, no bola veľmi sklamaná. Otec ležal na diváne, ale keď vošli, posadil sa.

„Sabina, čo mi to robíš? Prečo ma trápiš? Nevieš, že som chorý na srdce a nesmiem sa rozčuľovať?“ povedal smutným hlasom a hneď ju zahrnul výčitkami, že prečo neostala s Ferdym, lebo teraz pred ním vyzerá ako klamár. No Róžika ho tíšila, aby nehundral, nech je rád, že má dcéru doma.

„Strašne som rád,“ lamentoval Giňa. „Ale to sa tak nedá, niečo som sľúbil a moje slovo platí.“

„Veru, ty si strašne poctivý!“ zasmiala sa Róžika, pritúlila si dcéru do náručia a obe sa vzápätí rozplakali.
„Ferdy nám pomohol v ťažkej situácii,“ nástojil Giňa. „Veď aj tak tu príde. Aj tu už bol.“
„Lenže ja s ním už nepôjdem,“ vzbĺkla Sabina.
Giňa si iba ťažko vzdychol a začal si zvedavo obzerať chlapca, čo stál uprostred kuchyne, so saxofónom na prsiach.
„To je Karolko. Môj frajer,“ predstavila ho Sabina, doviedla ho k stolu a pomohla mu posadiť sa. „Jeho dedo je Winnettou.“
„A mama Rybana, otec Inčučuna?“ zasmial sa Giňa.
„Tak ho iba volajú. Ale dakedy bol veľkým primášom!“ vysvetlila mu Sabina, no keď začal Karolko hmatkať prstami po stole, dodala: „Karolko je slepý...“
A toten? Sociálka, abo žobrať. Veď taký ani kradnúť nemôže, lebo nevidí! Načo si ho priviedla? Aby nás vyžieral? Málo nás je? Nech ide, skade prišiel...“
„Lenže ja ho mám rada!“ bránila sa Sabina, sadla si vedľa Karolka a objala ho.
„Keby kamarát, nepoviem. Čo s ním chceš mať slepé deti?“ zasmial sa Giňa trpko.
„Karolko oslepol, až keď mal päť rokov. Predtým videl.“
„Deti budú slepé!“ vyhlásil Giňa. „Keď je niekto dylino, tiež ma deti dylino.“
„My chceme s Karolkom spolu žiť!“ povedala Sabina so slzami na krajíčku.
„A kde? Tu, v kuchyni? Abo v chyži pri dievčatách?“
„Čo by nemohli?“ zamiešala sa Róžika. „Veď sa zmestia.“



„Slepý?“ neveril Giňa vlastným ušiam.
„Nič nevidí!“
Róžike prišlo chlapca hneď ľúto, no Giňa si ho nedôverčivo obzeral. Napokon vyskočil z diványu.
„Ja už nerozumiem, čo to vám ženám chodí po rozume!“ začal sa rozčuľovať. „Ferdy, čo má motor, peniaze a stánok na blšáku, sa ti nepáči? A tento hej, bo je slepý? Lenže Ferdy vie zarobiť.
Ale Giňa začal znovu horekovať, že čo teraz povie Ferdymu.
„Ferdyho mi ani nespomínaj!“ vykríkla Sabina rozčúlene. „Lebo nevieš, čo mi urobil!“
„Mavriskínel! Si ešte mladá a nechápeš, že človek musí z dačoho žiť. Teraz ťa zaujíma iba láska.“
„A teba nikdy nezaujímala?“ hádala sa Róžika.



„Však prečo si ma bral?“
„Mal som bytovku. Keď si ku mne prišla, nemala si kde bývať. A som ťa prichýlil.“
„Tvoja mama sa so mnou dva roky nerozprávala!“ nedala sa Róžika.
„To je iné! Veď vieš prečo!“
„Jak iné? Prečo nedopraješ dievčaťu, aby bolo šťastné?“
„Že nedoprajem?!“
„Nedopraješ!“ vyletela na neho Sabina. „Si ma dal za peniaze ako Judáš! Lenže Ferdy zo mňa chcel v Košiciach urobiť prostitútku!“
„Čože? To naozaj?“ zhrozila sa Róžika.
„Chcel ma predať jednému starému gádžovi, čo prišiel z Nemecka!“ Giňa si sadol na diván ako omráčený. Poznal Ferdyho ešte ako malého chlapca. Nechápal, ako mohol čosi také urobiť.
„Načo si potom prišla domov, keď si vedela, že ťa tu Ferdy bude hľadať?“ vyčítal Sabine. „Aj tu už včera bol!“
„A kde som mala ísť? Pod most?“ rozplakala sa Sabina. No vtedy vybehla z izby Tekla, pobúrená Giňovým chovaním.
„Druhý otec na jeho mieste by Ferdyho zabil! A on? Ešte sa mu bude podlizovať! Včera mu dokonca sľúbil, že ťa sám odvedie do Košíc,“ prezradila Sabine.
„Poďme na políciu a hotovo!“ navrhla Róžika.
„Ty by si len na políciu chodila!“ zahriakol ju Giňa, lebo sa zľakol, že by tam musel všeličo vysvetľovať.
„Karolko je možno dobrý chlapec. Ale tu nemôžete ostať! Predpovedám ti, že Ferdy sa tu objaví každú chvíľu! A nedobre sa to skončí, pamätaj!“ povedal, chvíľu zamyslene chodil hore-dole po kuchyni, ale potom nad všetkým mávol rukou a vyšiel z bytu, že sa trochu prejde na čerstvom vzduchu. No môže sa chlap dnes prechádzať, keď je na svete všetko zariadené, že sa mu ako naschvál do cesty pripletie krčma? Giňa si sadol a objednal si víno, lebo ho pálila záha a pichalo ho pri srdci. Myslel si, že už má dievča zabezpečené. A teraz? Keď vypil prvý pohár, povedal si, že Ferdymu o Sabine nepovie. Niekde ju skryje. A ešte ho trápil ten slepý. Strašne sa to zamotalo. Vypil druhý pohár a rozhodol sa, že sa Ferdymu postaví ako chlap, lebo ho sklamal. Vôbec si Sabinu nezaslúži. Dostane ju iba cez jeho mŕtvolu! A potom, aby sa mu lepšie rozmýšľalo, objednal si ešte tretí pohár. Ďalšie už ani nepočítal. Niektorí Rómovia potom hovorili, že spieval na celú krčmu, s hocikým sa potľapkával a súťažil s gádžami v pretláčaní rúk...

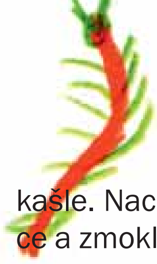
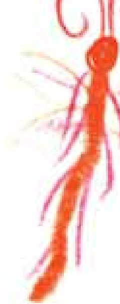
***

Ostrava je veľké mesto. Väčšie ako Košice. Najväčšie, aké Sabina videla. A strašne pekné. Sabina sa rozhodla, že tam budú s Karolkom bývať. Keď vystúpili z vlaku, chceli sa najesť, no nemali české peniaze, takže si museli na stanici zmeniť. Potom si v bufete kúpili polievku a osem rožkov, a zakiaľ jedli, Sabina si všímala ľudí a zdali sa jej celkom iní, oveľa krajší. V duchu už zostavovala pohľadnicu pre Winnettoua, čo mu chcela napísať, aby sa o Karolka nebál, lebo bude hrať v bare a onedlho budú mať aj svadbu. Rozmýšľala, že Winnettoua možno pozvú k sebe na návštevu. No keby chcel, mohol by u nich bývať. Do Košíc budú chodiť s Karolkom len dvakrát za rok, vždy prídu pekne oblečení a budú sa chváliť, ako si dobre žijú. Lebo Sabina chcela odteraz žiť celkom ináč. Nie ako tí degeši z Krompách, čo iba pijú čučo Milenka a potom len ľahnú niekde s čájou a robia deti. Dali si v tom bufete aj pivo, ale Sabine vôbec nechutilo. Všetci hovorili, že české pivo je najlepšie, lenže bolo kyslé. Trošku jej udrelo do hlavy.
Napokon sa vybrali hľadať ujka Rudyho. Mal hrať v krčme, čo bola na Stodolní ulici. Dlho to hľadali





a všelikde blúdili, až im jeden chlap vysvetlil, že Stodolní ulica je v meste a že ju nájdu ľahko, lebo je tam plno barov a teraz v sobotu tam bude plno ľudí. No keď tú ulicu konečne našli, bola celkom prázdna, iba na rohu predávala nejaká staršia pani varenú kukuricu. Sabina sa jej spýtala na krčmu Netopier, a teta ukázala na taký nižší sivý dom s terasou, že to je ono. Vošli s Karolkom do vnútra, lenže nikto tam nehral a všetci sa na nich prísne dívali. Radšej znovu vyšli vonku, sadli si na múrik a Sabina si kúpila od tety kukuricu. Prezradila jej, že čakajú ujka, čo hrá v bare, že za ním prišli až z Krompách. A pani sa usmiala, že tam bola s mužom na dovolenke. „Plejsy, Slovenský ráj. Máte to tam hezký," povedala. „Ale ty vaše osady, to je něco děsnýho." Sabina sa bránila, jedla kukuricu, premýšľala o všeličom a bola už nervózna, lebo ujko stále nechodil.
„Ještě je brzo," povedala pani.
O deviatej sa začala ulica plniť. Prichádzalo tam veľa mladých ľudí, všelijaké dievčatá, blondíny, ale aj Rómky s chlapmi, čo jej pripomínali Pinďa aj Šmerdzaceho. Pomyslela si, že tie Rómky sú tam asi na prostitúciu, veď čo by robili medzi toľkými gádžami? Mali krásne šaty aj účesy. Spomenula si, ako ju tiež takto obliekli, namaľovali a zaviedli za Šnajderom. Tí Rómovia si Sabinu čudne obzerali, až jej stiahlo žalúdok. Našťastie sa ozvalo trúbenie a hlasná hudba, do ulice prišlo také veľké lesklé auto so striebornými kolesami, s nápisom Rádio Kiss, čo malo vlečku ako na nákladiaku a na nej tancovali dievčatá v ružových krátkych sukniach, mávali striebornými strapcami a zdvíhali nohy do výšky. Chlapi na ne pískali z chodníka, chceli im vidieť pod sukne, lenže dievčatá vedeli zdvíhať nohy tak šikovne, že im nebolo vôbec nič vidieť. Keď auto prešlo, Sabina tých Rómov už nevidela. No z každej strany sa začali valiť mladí s fľaškami v ruke, takže ulica bola o chvíľu plná a pani s kukuricou sa usmiala: „No vidíte! Co jsem říkala?" Sabina sa rozhodla, že teda skúsia ísť do vnútra. Bar sa už medzitým naplnil a všetko bolo pripravené, že má hrať hudba. V kúte bol jeden stôl voľný, a len čo si sadli, prišiel čašník v dlhej prúžkovanej zástere s úzkou briadkou a vlasmi do vrkoča. „Pivečko?" spýtal sa a oni prikývli. O minútu bol naspäť, položil poháre na tácky a zahlásil: „Devadesát!" Sabine až zaskočilo. Dala mu sto korún, čašník sa uklonil, poďakoval a odišiel, ani jej nevydal. Je toto možné? Ale o chvíľu pochopila, prečo je to pivo také drahé. Malo dobrú penu, čo stála ako šľahačka, a bolo oveľa lepšie ako u nich doma. Také dobré pivo ešte nikdy nepila. Ľudia sa na nich dívali, že čo tam chcú, ale keď videli saxofón, mysleli si, že Karolko asi bude vystupovať. Konečne vybehli na pódium muzikanti. No Rudyho medzi nimi nevidela. Chystala sa, že ho prekvapí, zapíska na prstoch alebo na neho zakričí, nechápala, prečo tam ešte nie je. Na basovku hral taký ryšavý s čiapkou, čo mal na pleci vytetovaného tigra. No ani jeden Róm s nimi nehral. Sabine sa tá hudba vôbec nepáčila, mali ju strašne hlasno, počkala na prestávku, a keď prišiel čašník a spýtal sa „Ještě pivečko?", povedala, že nie, ale že hľadajú ujka Rudyho Džunku.
A čo má ten Rudy Džunka robiť? A čo s tým on má?
„Tu hraje v bare, na basovke."
„Rudý!? A jó!!" spomenul si čašník, až sa celý prehol dozadu. „Malý, tlustý, s pleší... Ale ten tady už nehraje."
„A neviete, kde je? Bo my sme za ním prišli až zo Slovenska!"
„To já nevím, slečno," vzdychol si čašník, akoby ho to trápilo.
„Karolko mal s ním hrať, lebo je dobrý," vymýšľala si Sabina.
„Opravdu?" spýtal sa čašník spevavo. „To je moc zajímavý! Počkejte. Zeptám se kolegů u baru."
O chvíľku sa vrátil a povedal, že Rudy býva niekde pri kostole vo Vítkovicích, čo je štvrť v Ostrave. Jeden čašník ho pozná lepšie, ale dnes má voľno.
„Takže si nic nedáte?" spýtal sa ešte.
„Nie," povedala Sabina zamyslene.
„Tak nashle..." odvetil čašník a zobral poháre.
Keď vyšli na ulicu, bola už taká plná, že sa skoro ani nemohli pretlačiť. Mladí do nich vrážali, všeličo pokrikovali, jeden hučal Karolkovi do ucha: „Zahrej na to ságo, ty vole! Jéď!!!" No Sabina Karolka schmatla za ruku a ťahala ho preč. Keď prechádzali okolo tety s kukuricou, s úsmevom na nich kývla. Sabina sa jej chcela opýtať na tie Vítkovice, no strašne sa tam všetci tlačili. O pár metrov ďalej si všimla v jednom výklade tých nagelovaných Rómov, ako zoznamujú svoje dievčatá s dvoma staršími ujkami a oni im ponúkajú cigarety.
Vydýchla si, až keď boli mimo Stodolní. Úzkymi uličkami sa dostali na osvetlené námestie, pri

obchode s nápisom Baťa sa opýtali jednej tety, kde sú Vítkovice, a ona im poradila, aby šli dvojkou tramvají, a keď pôjdu pod takými rúrami, nech odbočia doprava, že tam to je. No keďže už bolo veľmi neskoro, rozhodli sa, že prespia v parku na lavičke.



Za Rudym išli až ráno. Odviezli sa električkou podľa rád tej tetky, až napokon prišli do takej štvrti, kde boli staré domy, všetky hnedé, tehlové a neomietnuté. Sabina si všimla v parku na námestí kostol. Tiež bol z tehál a bez omietky. Veľmi ju prekvapilo, že Rudy žije v takej chudobnej štvrti. Pýtala sa na neho všelijakých ľudí, ale nikto ho nepoznal. Až v jednom bufete im povedal predavač, že si k nemu chodí kupovať cigarety a býva na Mírovej ulici číslo sedem. Nuž tam išli a zazvonili. Otvorila im žena s natáčkami. Možno si myslela, že prišli žobrať, chcela im zavrieť pred nosom, no Sabina povedala, že hľadajú Rudyho Džunku. „Ten tady nebydlí tři měsíce!" povedala žena, a keď sa jej Sabina opýtala, kde sa presťahoval, žena zakričala, že ju to nezaujíma, a zavrela dvere. Nejaký mužský hlas sa v byte ešte niečo pýtal a žena povedala: „Nějací cikáni, ze Slovenska. Hledají Džunku. Pořád se couraj, je jich tady plno. Kde vlezeš, samý cikán."

„To tady bylo pořád. Aspoň víš, proč se říká Černá Ostrava!" zasmial sa mužský hlas.

Karolko a Sabina si sadli na lavičku pred kostol a rozmýšľali, že ako majú v tom veľkom meste nájsť ujka Rudyho.

***

V stredu si už Sabina začala vyčítať, prečo vôbec do tej Ostravy išli, že to nebol dobrý nápad. Tri dni už blúdili po uliciach, pýtali sa vo všelijakých krčmách, v baroch, no ujko Rudy sa asi prepadol pod zem. Sabine sa už ani Ostrava nezdala taká pekná ako zo začiatku. Stále iba pršalo, samé autá, električky, gádžovia, čo sa mračia, škaredé mosty a komíny, rúry aj kopy uhlia. Prvé noci spali v parku na lavičke, no keďže ich otravovali žobráci, našli si spôsob, že sa večer vyviezli autobusom za mesto a prespávali v takom malom lesíku, pri jednom zemiakovom poli. Aby na nich nepršalo, Sabina urobila z konárov malý prístrešok. A vždy keď sa zotmelo, chodila na pole vyhrabávať zemiaky. Potom si ich na ohníku piekli. No v stredu už Sabinu prepadli pochybnosti, najmä keď videla, aký je Karolko slabý a ako silno kašle. Nachladil sa v lese, keď hľadali tie hranice a zmokli. Napadlo ju, že najlepšie bude vrátiť sa domov. No nemali už peniaze na cestu. Iba posledných pár korún, čo si vyžobrali. Zašli do staničnej reštaurácie na držkovú polievku, no Karolkovi nechutilo. Bolo mu smutno za dedom. Mali ísť z domu len na dva dni a už boli preč viac než týždeň. Chceli ešte počkať, kým neprestane pršať, no bufetárka ich vyhnala, že čo tam chcú, keď už zjedli. Vyšli vonku. Stále pršalo. Postavili sa pod striešku, kde chodilo najviac ľudí, Karolko hral, Sabina zbierala peniaze do krabice od topánok. Lenže nikto si ich nevšímal. Navyše k nim prišiel jeden s náušnicou v nose, čo predával časopis, a začal sa hádať, že to je jeho miesto. Posunuli sa teda ďalej, no zasa k nim prišiel, že to je miesto jeho kamaráta. Vrátili sa radšej do mesta, v jednom priechode si zarobili tridsať korún, kúpili si chlieb a znovu sa vyviezli za mesto k zemiakovému poľu. Večer sa trochu vyčasilo, takže mali nádej, že zajtra niečo vyzbierajú. Sedeli s Karolkom pri ohníčku, opekali si zemiaky, túlili sa k sebe, aby im bolo teplo, no zrazu Sabina z diaľky počula prichádzať nejaké auto. Myslela si, že iba prejde okolo, no zastalo tesne pri ich prístrešku, vyskočili z neho traja chlapi, vrhli sa na nich a začali ich biť palicami, že je to ich pole a kam by došli, keby sa oni trápili a cigáni by im všetko zjedli. Darmo ich Sabina prosila, aj prisahala, že už viac nebudú kradnúť, no nepočúvali ju. Keď sa na nich dostatočne vyzúrili, posadili ich do auta a odviezli na políciu.

Lenže policajti neboli zlí. Vypočuli si gádžov, spísali s nimi zápisnicu a poslali ich domov. Potom sa začali vypytovať Sabiny, ako to bolo s tými zemiakmi, no bránila sa, že ich ukradli len pár. Veď čo mali robiť, keď boli hladní? Ale že ich poctivo zaplatia, lebo si pôjdu čestne zarobiť. A keď sa policajti čudovali, že kde, prezradila im, že na ulici. A postupne im vyrozprávala celú históriu s Ferdym, ako ju chcel predať, ako sa skryla u Karolka. A keď sa policajti dopočuli, že Karolkov dedko bol slávny primáš a že ho volajú Winnettou, začudovane krútili hlavami a smiali sa: „Jóooo? No to je hezká historka!"

Povedala im aj o Barónovi, ako zobral Sojku do basy, ale že ho pustil a oni museli ujsť a v Ostrave hľadajú ujka, aby s ním Karolko mohol hrať v kapele.

„No ukáž im Karolko, čo vieš!" vyzvala ho Sabina. „No zahraj im! Neboj sa! Nech vidia!"





Karolko sa chvíľu rozcvičoval a potom im zahral „Motóris, motóris“, „Andre tire kale balá...“ a ešte jednu modernú od Džeksóna, takže museli uznať, že má úroveň, a predpovedali mu veľkú kariéru. Iba keď žobre na ulici a kradne na poli zemiaky, to sa im nepáčilo.

Tí policajti neskôr zatelefonovali do Krompách, aby sa presvedčili, či Sabina hovorí pravdu, a s vážnymi tvárami im potom oznámili, že sú na Slovensku hľadaní a že sa musia rýchlo vrátiť domov. Ešte v ten večer ich odviezli autom na stanicu, kúpili im lístky do Košíc, aj veľké rožky so salámou, že to je darček od Českej polície, posadili ich do vlaku a popriali im veľa šťastia. Išiel s nimi jeden policajt. Mal ich odprevadiť až na hranice do Jablunkova. Dvaja ostali vonku. No keď sa už vlak pohýnal, Sabina odrazu vyskočila zo sedadla a otvorila okno. Policajt sa zľakol, že chce utiecť, chcel jej v tom zabrániť, ale Sabina zbadala na peróne jedného Róma, čo bol z Krompách a bol kamarát ujka Rudyho.

„Jožku, héj! Jožku! Nazdar, Jožku!“ kričala a mávala na neho.

Jožko ju zbadal a zakýval jej koženou taškou.

„Kde ujko Rudy?“ spýtala sa.

„V Anglicku!!!“ zakričal Jožko na celý perón.

„A kedy sa vráti?“

„Ta čo je dylino, že by sa vracal?“

Sabina si zamyslene sadla. Čo majú ísť teraz za ním do Anglicka? Ani nevedela, ako sa tam ide. Ani už nevládala. Ostrava bola posledná nádej. Už mohli ísť iba do Košíc.



Víťo Staviarsky se narodil v roce 1960 v Prešově na Slovensku. Vystudoval scenáristiku a dramaturgii na pražské FAMU. Pracoval jako kulisák v Národním divadle v Praze, ošetřovatel v Psychiatrické léčebně v Praze-Bohnicích a v protialkoholní záchytné stanici v Prešově. V devadesátých letech působil jako scenárista na volné noze. Své texty uveřejňuje od roku 1987 doma i v zahraničí. Ukázka je z chystané prózy Kale topánky (Černé střevíce).




Problém práce

Václav Hlaváček



Z domu vyběhla starší žena s bedničkou popela v náručí, napjala svaly a vyklopila její obsah k mým nohám. Popel zachycen vzdušným vírem letěl vesele ulicí a pokryl moje sváteční čisté šaty špinavou bělobou. Ale žena zmizela v domě dřív, než jsem si protřel oči a než jsem pobouřen dokázal zformulovat nadávky přiměřené daným okolnostem.

Jakýsi muž, který vše se zájmem nudícího se diváka pozoroval, se srdečně rozesmál. Abych nestupňoval komičnost situace, snažil jsem se zarazit jeho smích škrobeným vtipem:

„Nejde o moje kalhoty, ale o to, co tomu zítra řeknou metaři."

„Vždyť ona sama je metařka," odpověděl smějící se muž.

„Metařka? Ale v tom případě vůbec nechápu..."

„Byl jste snad někdy metařem?"

„Ne, zatím nikoli," odvětil jsem trochu podrážděně, „ale myslím, že i metař, a právě on má zájem na tom, aby město vypadalo čistě."

„Ne, tak to není. Jediným zájmem metaře je, aby si odbyl předepsanou práci a mohl si jít po svém. Zájem na tom, aby město vypadalo čistě, mají ti druzí, turisté, místní obyvatelé, a vůbec každý, kdo není právě metařem."

„Kdyby to, co povídáte, byla pravda, pak by nebyl rozdíl mezi otrokem faraona a moderním dělníkem."

„Nepopírám, že tu není vnější rozdíl. Dělník si může vybrat svého zaměstnavatele, pokud by ovšem neumřel hlady, než najde toho, který mu vyhovuje. Naproti tomu otrok neznal nezaměstnanost, propouštění z práce – otázku, která dělníkovi nedá spát z pátku na sobotu a kterou vy, pragmatičtí státní zaměstnanci skoro neznáte a nechápete. Já ale myslím na vnitřní vztah dělníka k práci. A ten zůstal stejný jako v době, kdy se stavěly pyramidy."

„Myslím, že pravý opak je pravdou. Dnešní dělník ví, že jeho práce je potřebná v zájmu celku. A to faraonský otrok nevěděl. Sto tisíc otroků vršilo deset let kámen na kámen, v neradostné a tvrdé práci stavěli pyramidy. Unavení a vyčerpaní. A myslíte, že by jejich práce byla méně únavná, kdyby věděli, že v rozměrech pyramidy jsou skryty rozměry zeměkoule, Ludolfovo číslo a tak dále, a že právě proto je nutná jejich otrocká práce, aby uchovala základy matematiky a hvězdářství? Myslíte, že by v tom případě stavěli s radostí a že by nebylo třeba, aby je popoháněči bili důtkami?"

Ten muž, patrně obyčejný horník, mě zaujal. Nikde, snad kromě Podkrkonoší, jsem se nesetkal s lidmi tak samostatně uvažujícími jako tady v uhelném revíru mostecko-duchcovském. Ale i já jsem si získal jeho důvěru, snad proto, že jsem se při příhodě s popelem hned nesháněl po policajtovi. Šli jsme zvolna ulicí. Bylo to v době poslední velké hornické stávky a byla zima, jakou lidé už dlouho nepamatovali. A on mi vyprávěl svůj příběh:

„Také jsem kdysi snil o práci ozářené vyšší účelností, zodpovědné a radostné. Tenhle můj sen mě zavedl až sem. Tisíce mých nynějších kamarádů je na tom ostatně taky tak. Můj otec, který se živil jako městský uhlíř, mě dal na studie. Chtěl aspoň mě, nejstaršího z dětí, osvobodit od práce nudné a únavné. Pak jsem dostal místo v účtárně v bance. Brzy jsem ale poznal, že můj otec se mýlil a že moje práce je stejně nudná a neradostná, jako byla jeho. Den co den jsem účtoval dvě stě položek. Kdybych žil do šedesáti let, zaúčtoval bych dvacet pět milionů položek. Abych tuhle hromadu číslic, vršících se těžce a nudně na mé mladé roky, snáz nesl, bylo třeba, abych byl dostatečně omezený nebo aspoň donucený k tomu okolnostmi. Znáte přece pohádku o zakletém muži, který kapesním nožíkem kosil nekonečnou louku. Bylo mu osudem určeno, že bude osvobozen teprve tehdy, až svoji práci dokončí. Ale aby snad téhle nekonečné práci chytře neunikl tím, že by se nožíkem podřezal, byl nesmrtelný. No, ona to není pohádka, ale skutečnost. Opustil jsem tu bezútěšnou práci, třebaže můj zaměstnavatel mi zdvojnásobil plat. Myslel si, že chci odejít kvůli penězům. Ubožák. Doufal jsem, že najdu



A svoji nespokojenost vtělí do nenávisti vůči svému zaměstnavateli. Zaměstnavatel je viditelným představitelem té nekončící umořující námahy."

„Nevyřeší se zákony tyhle spory?"

„Příčina zla je jinde. Dělník je znuděn svou prací a tahle nuda se vláčí celý rok nad továrnami a působí nesnesitelné trampoty okřídlené lidské duši. Znáte šachetní koníky, kteří celý život apaticky vozí pod zemí uhlí? Znáte setrvačníky, které se dvacet let bez

práci, o které jsem snil, práci klidně nebezpečnou, ale zodpovědnou a radostnou, ale místo toho jsem formoval knoflíky určené na vývoz do Alexandrie. Pracoval jsem v továrně na boty pro armádu, vyráběl jsem lhostejně různé věci, o jejichž účelu jsem nic nevěděl. Stále jsem měnil místa, až jsem uvízl v dole a výsledkem všeho je, že nenávidím svoji práci."

„Znám však hodně lidí, kteří pracují rádi. Určitě i váš zaměstnavatel pracuje rád a hodně."

„Ano, pracuje, protože zvýšená energie přináší zvýšený zisk. Nepracuje z lásky k práci, ale pro zisk. Jiní pracují z nudy, většina ale pracuje proto, aby nepomřela hlady. Když je člověk dostatečně otupělý, pracuje ze zvyku. Jiní pracují z donucení, jiní z nadšení, které se ostatně brzy vyčerpá."

„Chápu to, že se člověku protiví pracovat jenom proto, aby pracoval. Znám ale lidi, kteří pracují rádi pro práci samu. Právě oni vykonali nejvíc a jejich nenáročná práce přinesla lidstvu dobrodiní."

„Myslíte snad práci zodpovědnou, iniciativní, duševní?"

„Ano."

„Já mám ovšem na mysli většinu, která pracuje těžce a o té se nedá říct, že by pracovala ráda. Naopak, nesčetným milionům působí práce muka nekonečné pustoty. Proč lidé milují soboty a nenávidí pondělky? Neděle je pro ně malou růžovou oázou v poušti všedních dnů.

poruchy otáčejí? Ale člověk není ani setrvačník, ani kůň. Je tvorem citovým, rozumovým a dobrodružným. Má raději práci zodpovědnou, i kdyby byla nebezpečná, než práci jednotvárnou a pohodlnou. Ale velká většina těchhle energických a vynalézavých lidí je a bude i příště nutně odsouzena k práci, která je stále stejná jako práce šachetního koníka nebo mechanické pohyby setrvačníku. Proto ta hluboká nespokojenost, která mívá různé podoby a kterou nebude možné nikdy uspokojit, protože jediným neštěstím práce je – práce!"

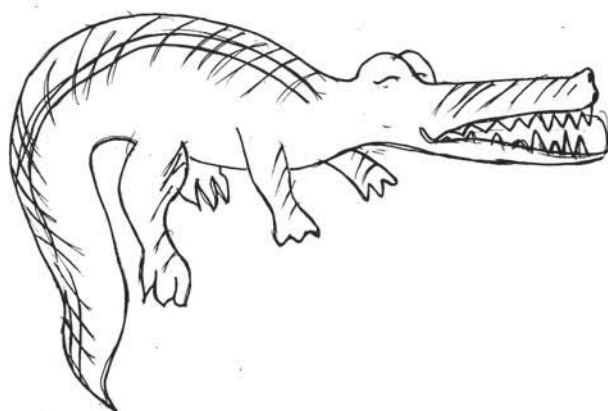
Autorem textu, který otiskujeme v redakční úpravě, je Václav Hlaváček. Autor žil v letech 1891 až 1946, skoro celý život byl zaměstnán v bance. Ve volném čase psal fejetony, povídky, romány a divadelní hry, obvykle zasazené do finančního prostředí, které tak dobře znal a které kritizoval za jeho nelidskost. Václav Hlaváček se od mládí přátelil s Michaelem Káchou. Sbírka fejetonů-povídek Peníze a práce, ze které je naše ukázka, vyšla v družstevním nakladatelství, které Kácha založil.

Na shledanou, zvířátka

Vladimír Majakovskij



Krokodýl. –
Nu, raděj jděte
o krok dál!
A nedrážděte!
Ve vodě spí celý den,
leží, nikým neviděn.





Tady velbloud u velblouda.
S lidmi,
s nákladem se loudá.
Ten si žije v horké poušti,
k snědku má jen suché
houští.
Pracuje však celý rok,
zdarma neudělá krok.



Klokan. Není nijak sličný.
Ruce má jen poloviční,
zato nohy klokaní
umožňují skákání.





Zde žirafa s dlouhým
krkem.
Jemu díky
žirafa má potíž
s nákrčníky.
Výhodu má žirafátek
matka,
mají aspoň co objímat
žirafátka.



Opice.
Ta někdy poleká,
ale někdy rozesměje
dost.
Řek bys – podobizna
člověka,
jen by neměla mít chvost.
Lezla po korunách stromů a teď šplhá na vrátka.

Konec.

A teď, děti, domů!
Na shledanou, zvířátka!

Přeložil Jiří Taufer







omalovánka

Vyrob si peněženku z tetrapaku

Všude kolem nás je spousta odpadu, čím dál víc věcí slouží pouze k jednomu použití, pak končí v koši, z něhož se dostanou většinou na skládku či do nějaké spalovny. Všemožné obaly a nepotřebné věci pak znečišťují naše prostředí, většina z nich se rozkládá desetiletí či staletí a některé se nerozloží vůbec. Abychom nebyli tímto odpadem brzo úplně zavaleni, snažíme se co nejvíce věcí recyklovat.

Díky recyklaci máme ze starých papírů nové, ze starých plastových lahví nebo jejich víček může vzniknout třeba dětské hřiště, ze starého skla sklo nové. Třídění odpadu však není jediná forma recyklace. Recyklujeme i tím, že se snažíme věci co nejméně vyhazovat a co nejvíce opravovat a znovu používat. Roztrhané kalhoty zašijeme nebo si z nich uděláme kraťasy, rozbitou hračku opravíme, z děravé ponožky si ušijeme pejska, z krabice od mléka si uděláme peněženku... Ta nám pak třeba připomene, až si budeme chtít něco koupit, že ještě daleko lepší než recyklovat je odpady hromadit co nejméně, tedy že bychom měli upřednostňovat výrobky, které mají co nejmenší obal nebo obal co nejšetrnější k životnímu prostředí.



1. Věci, které potřebuješ: tetrapaková krabice, nůžky, pravítko, tužka, sešívačka, samolepicí suchý zip.



2. Krabici rozlož a rozplácni.



3. Odstřihni vrchní a spodní část krabice. Stříhej kolmo na delší hranu krabice ve vzdálenosti 185 mm od sebe.



4. Odstřihni strany ve vrchní části krabice. Stříhej ve vzdálenosti 130 mm od spodního okraje.



5. *Odstřihni přední díl vrchní části krabice.*



6. *Vyryj dvě ohýbací rýhy v přední části krabice, každou 61 mm od bližšího okraje. Poté vyryj další dvě ohýbací rýhy v zadním dílu horní části krabice: první 10 mm od dolního okraje a druhou 20 mm od dolního okraje.*



7. *Odstřihni rohy.*



8. *Odstřihni další rohy.*



9. *Vmáčkni boční části dovnitř.*



10. *Ohni krabici podél ohýbacích rýh a sešij ji vevnitř dvěma sešívacími sponkami.*



11. Nalep suchý zip.



12. A je hotovo. Můžeš tam dát třeba pár oblázků.

Družstevnictví

V minulém čísle jsme si stručně řekli, co je to anarchismus, dozvěděli jsme se tak, že je to myšlenkový směr kladoucí veliký důraz na svobodu, která je však nedostatečná bez spolupráce, rovnosti a vzájemné pomoci. A právě spolupráce, rovnost a svoboda jsou klíčové i pro družstevnictví, o kterém si něco řekneme v tomto čísle.

Když se řekne družstvo, tak si nejspíš většina z vás představí nějaký sportovní tým (např. fotbalové družstvo). Asi už jste někdy byli členy takového družstva, po škole jste se sešli na hřišti, protože jste si chtěli zahrát fotbal; vybrali jste si, s kým chcete hrát; během hry jste si se svými spoluhráči pomáhali, přihrávali jste si a dělali vše pro to, aby někdo z vás dal gól. Radost z vítězství nebo smutek z prohry nepatřil jen kapitánovi týmu, ale vám všem.

Družstva, o kterých chceme mluvit, jsou vlastně trochu podobná vašemu fotbalovému družstvu. Jsou to skupiny lidí, jež se sdružují za účelem společného naplňování svých hospodářských, kulturních a sociálních zájmů. Tito lidé družstva společně řídí, popřípadě společně rozhodují o tom, kdo je bude řídit (toho však kontrolují, a když nejsou spokojeni s jeho prací, mohou ho odvolat a zvolit si někoho jiného). Kromě toho, že je společně řídí, je také společně vlastní a spravedlivě se spolu dělí o výsledky společné práce. Taková družstva zakládají zejména tehdy, když podnik, kde pracovali předtím, majitel zavře a oni přijdou o práci, nebo když nejsou spokojeni s tím, jak se k nim jejich zaměstnavatelé nebo obchodníci, od nichž kupují zboží, chovají. Družstva se začala rozvíjet hlavně v 19. století jako reakce na průmyslovou revoluci a na značnou bezohlednost většiny tehdejších továrníků, obchodníků a majitelů různých podniků.



Abychom pochopili výjimečnost družstva, tak si v rychlosti řekněme, jak to dnes převážně chodí. Většina lidí jsou zaměstnanci, to znamená, že jsou najímáni zaměstnavatelem, aby vykonávali nějakou práci. Člověk se svými schopnostmi je najímán, jako když si někdo pronajme byt nebo auto. Jako zaměstnanci nemají lidé žádnou účast na vedení podniku, své šéfy a nadřízené si nevolí, nemají přístup ke všem informacím, aby mohli kontrolovat chod podniku, nemohou svého ředitele odvolat, když si myslí, že špatně hospodaří. Zkrátka mají jen velmi malé možnosti ovlivnit pravidla, která v podniku platí (šéf je něco jako král či diktátor, nikým nevolen rozhoduje). Jelikož



vlastník podniku chce mít co největší zisk, snaží se vyrábět co nejlevněji a prodávat co nejdráž. Jedním z nákladů je pro něj i pronájem zaměstnance, kterému se snaží zpravidla dát co nejméně (ale musí mu dát tolik, aby byl za ony peníze ještě ochoten pracovat). Zaměstnanec tedy nemá účast na zisku podniku, ale jen stálý plat, nemá ani žádné osobní důvody starat se o rozkvět firmy. Pravé družstvo se od klasické firmy liší tím, že zaměstnanci mají účast na zisku podniku (nejnižší a nejvyšší plat tu není příliš rozdílný) a mají i účast na jeho spravování (šéf je něco jako poslanec, je demokraticky zvolený a jen na určitou dobu). V ideálním případě všichni pracují jen tolik, aby mohli důstojně žít a mít dost volného času.

Družstva nevznikají jen proto, aby něco vyráběla, ale i proto, aby se podílela na spotřebě. Dnes obchod funguje převážně tak, že nějaký podnik vyrobí nějaký výrobek, například fotbalový míč za 100 Kč, koupí ho distributor, někdy přímo obchodník, ten si pronajímá obchod, kde ho nabízí, pronajímá si také prodavače, který ho prodává, a to vše musí zahrnout do ceny míče a ještě na tom musí vydělat, takže vám míč prodá za 700 Kč. Touha obchodníka co nejvíc vydělat ho může také vést k tomu, že různě podvádí. Tomu se družstva snaží vyhnout tím, že si koupí např. onen míč rovnou od výrobce. Potraviny zase družstva kupují rovnou od zemědělců atd.

Družstva se tedy dělí na družstva odběratelů (konzumní družstva, bytová družstva atd.) a družstva prodavačů (výrobní a prodejní družstva). Velká konzumní družstva si mohou založit vlastní družstva výrobní (např. svoji pekárnu). Družstev je celá řada (tiskařská, nakladatelská, elektrárenská, zemědělská, dopravní, skladištní, úvěrní, stavební, bytová apod.). Mají bohatou historii v Evropě i ve světě, u nás prosperovala zejména v první polovině 20. století, kdy tvořila významnou součást československého hospodářství. Dnes se pomalu ohlížíme po této tradici, abychom se mohli vrátit ke svobodné, rovnoprávné, tvůrčí a důstojné práci, které přece tak jako tak věnujeme velikou část svého života.



První máj

Proč se slaví svátek Prvního máje? Proč byl určen jako svátek práce a všech pracujících? Co tomu předcházelo, jaký význam měl První máj a jak se měnila povaha tohoto svátku v průběhu času? A jak souvisí s anarchismem?



První máj je mezinárodní dělnický svátek, slavený od 1. května 1890 na památku vypuknutí stávky dělníků v americkém Chicagu v roce 1886. V Čechách se poprvé slavil v Praze na místě zvaném Střelecký ostrov.

Hnutí za osmihodinovou pracovní dobu

Dělníci v 19. století žili v bídných podmínkách. Denně museli například pracovat 14 hodin, a když měli štěstí, tak „jen“ 12. Historie Prvního máje je spojena s hnutím za osmihodinovou pracovní dobu. Vše začalo ve Spojených státech. V letech 1872 a 1873 byly v New Yorku a jiných velkých městech USA ohromné demonstrace za



dělnický požadavek na osmihodinovou práci. V Chicagu roku 1885 vzniklo Sdružení pro osmihodinovou pracovní dobu a hnutí sílilo také v jiných městech. Významnou roli v tomto hnutí hráli anarchisté.

Chicagská tragédie

Na prvního máje 1886 zastavilo v Chicagu více než 25 tisíc dělníků práci, do 4. května se počet zdvojnásobil a stávka se stala téměř všeobecnou. Předními řečníky schůzí byli anarchisté, kteří se později stali mučedníky tohoto dělnického boje. Policie na stávkující dělníky střílela, při jejím opakovaném zásahu proti demonstrantům navíc vybuchla puma, a to se stalo důvodem pronásledování stávkujících a zejména anarchistů.
V následném procesu proti zatčeným dělníkům řekl státní návladní Grinell: „Dělníky je nutno zahnat do jejich děr jako krysy.“ Jak se později ukázalo, svědci proti obžalovaným byli podplacení nebo zastrašení. Přesto zněl rozsudek pro mnoho dělníků, především anarchistů: trest smrti.

Pařížské rozhodnutí

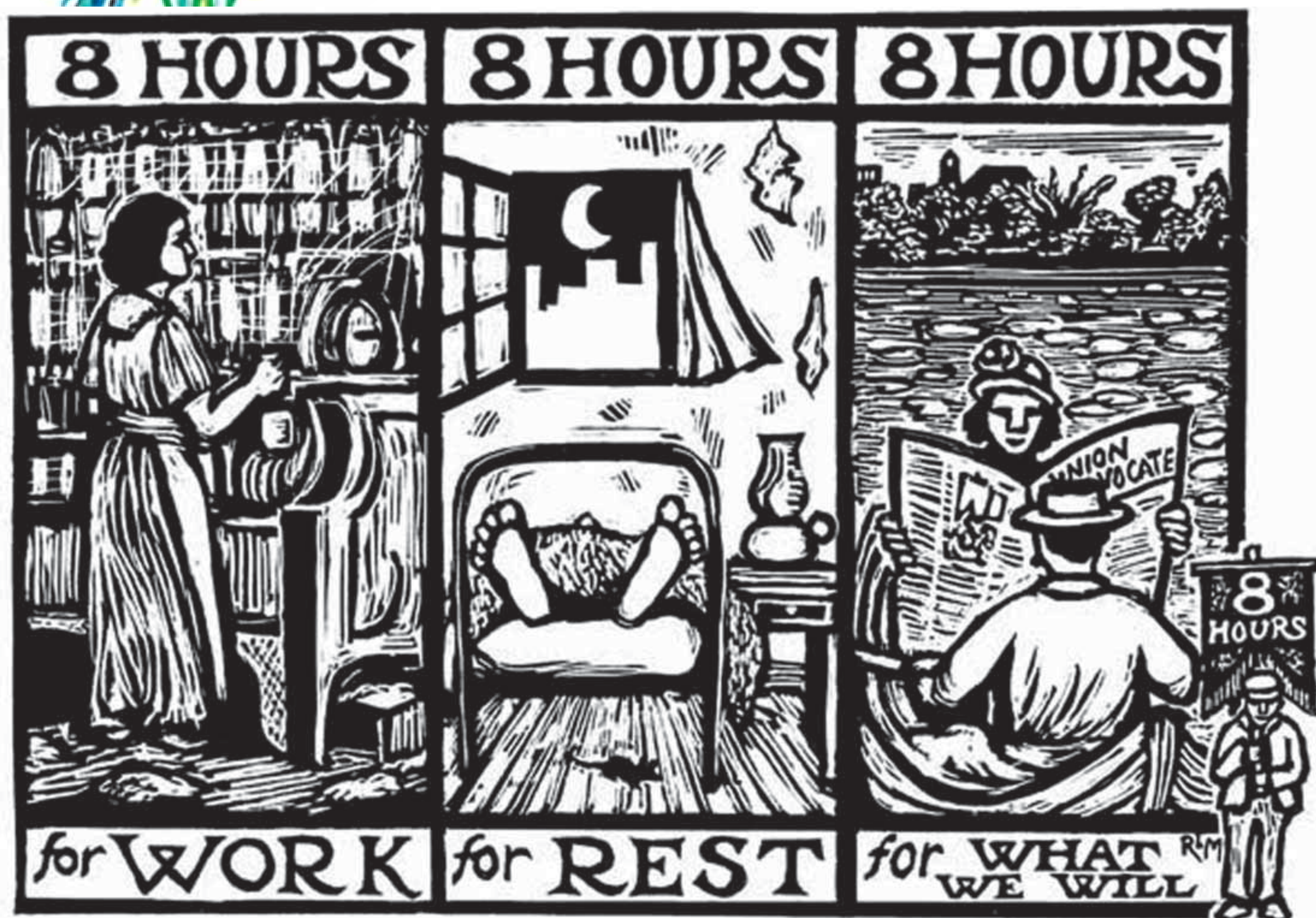
Jelikož američtí dělničtí aktivisté již roku 1888 přijali návrh, aby se každoroční manifestace revolučních dělníků na paměť nevinně odsouzených a popravených chicagských anarchistů konala 1. května. Na stejném datu se usnesl i mezinárodní sjezd dělníků v Paříži dne 20. července 1889.

Oslavy prvního Prvního máje

Dělníci, kteří se společně sešli v Paříži a rozhodli o slavení svátku práce, zastupovali více než dvacet národů. A tak v řadě zemí tehdejší Evropy začaly noviny, sloužící mocným, štvát své čtenáře proti chystanému dělnickému svátku. Strašily tím, že dobří občané budou demonstrujícími dělníky zardoušeni a jejich jmění rozkradeno. Mocní měli zkrátka sami strach z chudých, kteří se přihlásili o svá práva.
U nás se konala nejvýznamnější prvomájová manifestace v Praze. Také v Čechách museli pořadatelé čelit výpadům měšťáckých listů, českých i německých. Psalo se v nich například: „Úřady ať hned pozavírají šílence, kteří jsou nebezpečni pořádku, který je Bohem posvěcen.



Do kriminálu se socialisty!“ Policie, četnictvo a vojsko měly pohotovost a policie předem zatkla přes 200 osob. Na 1. máje byla v Praze všeobecná stávka. Nepracovalo se v továrnách, na stavbách ani ve většině malých dílen. Na dělnických předměstích začaly brzy dopoledne schůze odborových skupin. Dělnický tábor se konal dopoledne na Střeleckém ostrově. Ostrov byl naplněn do posledního místečka a tisíce lidí, které se už na ostrov nevešly, se shromáždily na obou nábřežích.



První máje později
Tradice Prvních májů se osvědčila a v tento den vždy vyráželi dělníci ve všech možných koutech světa do ulic. Historie oslav Prvního máje je velmi bohatá a často nabývala zcela rozdílných podob. Jedni, především anarchisté, zachovávali vždy tento svátek jako připomenutí dělnického boje a svých revolučních požadavků. Druzí udělali z oslav Prvního máje pouťovou atrakci a vzali jim jakéhokoliv revolučního ducha. Některé politické strany využívaly oslav ke své propagaci před volbami do všelijakých sněmů, parlamentů, zastupitelství atd. Oslavu Prvního máje zneužívali také totalitní komunistické a fašistické vlády. Dělníci pak už neslavili podle svého, ale slavit ho jednoduše museli na příkaz mocných. Přesto si na mnoha místech světa zachovává První máj svůj revoluční charakter a jeho oslavy jsou doprovázeny rozsáhlými tresty ze strany vládnoucího systému.

První máj dnes
Je smutné, že odkaz Prvního máje dopadl, jak dopadl. V myslích mnohých připomíná nenáviděný bolševický svátek, u druhých prostě den volna. Módní je dnes brát 1. máj jako svátek zamilovaných nebo jako příležitost vyblbnout se při bezduchém studentském majálesu. U nás dnes slaví 1. máj hlavně komunisté, a pak anarchisté, kterých se schází zpravidla několik stovek. Anarchisté jsou tak dnes jedni z mála nositelů revoluční tradice těchto oslav. Byli na jejím začátku, vytrvali až dodnes a snaží se vrátit Prvnímu máji jeho pravý význam.

HROCH BUŘIČ A MRAVENEC
























A CO VÁM NA MRAVENCÍCH TAK VADÍ?
JÓ, CO VÁM VADÍ?!


MY MUSÍME BÝT V NAŠICH OHRADÁCH, MUSÍME SE NECHÁVAT OKUKOVAT LIDMI, BÝT ZAVŘENÍ V KLECÍCH A ZA TO DOSTÁVÁME NAŠE JÍDLO. MRAVENCI SI TU JEN POSTAVÍ MRAVENIŠTĚ A CHTĚJÍ JÍDLO, CO DOSTÁVÁME MY!


MY JSME NECHTĚLI BÝT V ZOO, ALE LES, V KTERÉM JSME ŽILI, BYL VYKÁCEN, ABY SE VYTVOŘIL VĚTŠÍ VÝBĚH PRO LVY!


NA TO POZDVIŽENÍ SE PŘIŠLI PODÍVAT ŘEDITEL ZOO A LEV... RUKU V RUCE
VARGH! ANO, NIKOHO NEZAJÍMAJÍ MRAVENCI LVI! LVI! LVI!
LVI JSOU NEJOBLÍBENĚJŠÍ ZVÍŘÁTKA V ZOO, CHODÍ NA NĚ NEJVÍC LIDÍ. ZASLOUŽÍ SI SVŮJ VELKÝ VÝBĚH
ŘEDITEL ZOO
LEV


DÍKY LVŮM SE MAJÍ LÉPE VŠECHNY ZVÍŘÁTKA ZE ZOO


OPRAVDU? PROČ MAJÍ TEDY VĚTŠÍ VÝBĚH JENOM LVI? A PROČ JSOU KVŮLI LVÍM VÝBĚHŮM POŠKOZENÍ JENOM MRAVENCI?
JO, PROČ SE KVŮLI LVŮM MÁME HŮŘ?


NESTĚŽUJTE SI NA MĚ, JÁ VÁM JÍDLO NEBERU! MŮJ VĚTŠÍ VÝBĚH NEMÁ NIC SPOLEČNÉHO S TÍM, ŽE VÁM MRAVENCI BEROU JÍDLO!!!


ALE MÁ A VŠICHNI TO VÍME
A TAK TO VŽDYCKY CHODÍ, PODPORUJE SE TO, CO NEJSILNĚJŠÍM SE HODÍ A CHUDÍ PŘESTO, NA CHUDŠÍ NADÁVAJÍ, BOJ PROTI LVŮM, PŘEDEM VŠICHNI VZDAJÍ.





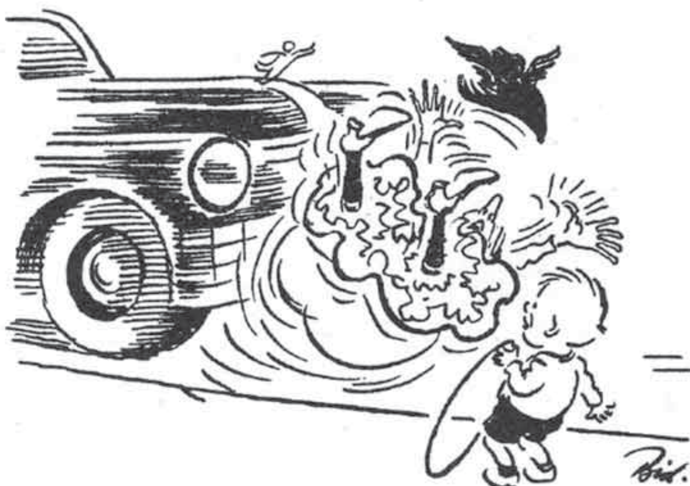












Když ovce dělá „méééé“

Citronek

Je s podivem, že zatímco reklamní agentury bombardují dětské diváky (slovo „divák“ používám úmyslně, protože tištěná reklama pochopitelně na děti takový účinek nemá) upoutávkami na nejlepší hračky a sladkosti, hudební průmysl na tomto poli nevyvíjí téměř žádnou aktivitu. Samozřejmě, hudba není tak výrazně věkově vyhraněná jako například knihy (ruku na srdce, druhák čtoucí Jméno růže rozhodně nepochází z naší planety), alespoň na první pohled. Na ten druhý už je to trochu jinak – pomineme-li nevalnou kvalitu textů i hudby, kterýžto problém se týká i dospělých posluchačů, stále zbudou vulgarity jak ve slovech, tak ve videoklipech. Dítě pak má pocit, že ten „dospělý“ svět zábavy je plný polonahých osmahlých slečen, svůdně se kroutících ve vysloužilých, spoře osvětlených továrních halách, a jeho první anglické slovíčko bude pravděpodobně označení ženy více než nevalné pověsti.

Pokud jde o hudbu pro děti, má tedy rodič pod diktaturou hudebních labelů takřka jedinou volbu – diskopopové šlágry v podání Dády Patrasové. Ano, z textů možná plynou jistá poučení (nešťourejte se v nose, hlavně pokud jste kos; pokud se jmenujete Rudla a jste zamilovaný do jakési „patly“ z druhého patra, hrozí vám velké riziko nedostatku hygienických úkonů) a pod některé starší písně jsou podepsáni nestoři české populární hudby jako Jiří Suchý, Ivan Mládek, Michael Kocáb nebo Zdeněk Svěrák. Ale jiné oslavují všudypřítomné modré pidimužíky žijící v domečcích z hub nebo čokoládu. Bůh ví, jestli v refrénu „čoko čoko klap klap, nebuď přece srab srab, dej si taky s námi čokoládu“ nemají prsty její výrobci. Přitvrdíme? Co takhle „Haló bejby, po kině jdem tam, kde se tančit začíná, bude to crazy. Saturday night, disko, potom dáme blues. Vyschlo nám v krku, objednáme ještě džus.“ A jako bonus parta v rytmu diska se vlnících holčiček v tepláčkách s tričkem nad pupík. Ani sebeotrlejší rodič po zhlédnutí tohoto uměleckého díla nezůstane jen u avizovaného džusu.

Ale jsou i horší věci. Oblíbený teleshoppingový dodavatel přišel s mnohem vypečenější stár, jistou Míšou Růžičkovou. Na rozdíl od Patrasové neumí zpívat vůbec, což je buď maskováno dětským sborem, nebo prostě nezpívá a provozuje zcela nový hudební žánr, mnou pracovně nazvaný discorap. Taneční kostýmy na úrovni karnevalu v maloměstě, hudební doprovod nahraný pravděpodobně po večerech na keyboardu, vlasy podbarvené kontrastní barvou (typické kadeřnicemi protežované „voživeníčko“) a videozáznam orámovaný notičkami a duhou. Navíc se v písničce Krokodýl o zvucích vydávaných zvířaty děti dozví, že ovce dělá „méééé“. Žůžo. K podrobnějšímu zkoumání jiných textů jsem ztratila odvahu.

Zvláštní kapitolou jsou říkanky a písničky z pohádek. Jejich kvalita je různá, zpravidla se dá poznat už z úpravy obalu. Pokud si ale rodič dá práci, kvalitní verze se dají najít. Jinak se i v české hudební branži vyskytne i kvalitnější hudba pro děti, jako písničky od J. Uhlíře a Z. Svěráka (kdo by si nepřál, aby jeho dítě vychovával zakládající člen Žižkovského divadla Járy Cimrmana?). Pěkná je také skupina Kašpárek v rohlíku, která píše vtipné texty na víceméně punkovou hudbu.

obsah





Foto a ilustrace: Ahmed Aman, Boo, Esík, Lukáš Houdek, Olin Maděra, Michaela Štěchová, Helga Weissová, Jan Zrzavý

Nápad vydávat anarchistický časopis pro děti byl inspirován stejnojmenným časopisem z let 1906–1908, který vydával jeden ze zakladatelů ČAF (1904), vzdělanec-samouk, švec, angažovaný anarchista, redaktor a vydavatel a expedient anarchistického tisku (Omladina, Práce, Klíčení, Zádruha, Mladý průkopník, Červen) a kalendářů (Kalendář anarchistických socialistů 1914 ad.) Michael Kácha (1874–1940). Kácha úzce spolupracoval s příslušníky revoluční bohémy Fráňou Šrámkem, Františkem Gellnerem, Karlem Tomanem, S. K. Neumannem, Jiřím Mahenem, Rudolfem Těsnohlídkem, Vlastimilem Borkem, Antonínem Boučkem ad., jejichž díla zveřejňoval v knižních edicích přidružených k časopisům. Výjimečnost Káchových vydavatelských aktivit spočívala v tom, že se rozhodl vydávat i dětský anarchistický časopis Klíčení jako přílohu čtrnáctideníku Práce (založeného 1905 jako tiskový orgán ČAF). Připravil tehdy celkem sedm čísel (poslední kvůli finančním potížím a cenzurním represím nevyšlo) a jejich jedinečnost byla kromě kvalitní výtvarné úpravy (Kácha získal ke spolupráci výtvarníky, jako byli V. H. Brunner, Josef Lada, Slavoboj Tusar ad.) v tom, že se tu otiskovaly i příspěvky samotných dětí. Některá čísla byla zabavena cenzorem celá (a znovu za poměrně obtížných podmínek vyráběna a distribuována), v některých jednotlivé příspěvky (také dětských autorů).